

VENKO GUGIĆ
Franjevački samostan
21 450 Hvar

JOŠKO KOVAČIĆ
Muzej hvarske baštine
21 50 Hvar

UDK: 271.3 (497.5 Hvar) "1896/1968"
930.85 (497.5 Hvar) "1896/1968"

POSJETITELJI HVARSKOGA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA OD 1896. DO 1968. GODINE

Ispisi iz dojmovnika zbirke franjevačkog samostana u Hvaru za navedene godine, koji kroz imena i dojmove njegovih najuglednijih i najzanimljivijih posjetilaca govore o hvarskom turizmu naznačenog razdoblja te o recepciji ovdašnjega kulturnog ozračja kod domaćih i stranih gostiju, a ujedno su i povijesno svjedočanstvo svoga vremena.¹

Kad su se pojavili prvi turisti² u Hvaru 1675./1676. g., Englez Wheler sa svojim drugom Jakobom Sponom, možemo reći da su bili prvi propagatori Hvara kao turističkog ambijenta, jer su napisali: *Ima dobroga kruha i dobroga vina*³. I mogli bismo reći da je već tada Hvar osjetio svoju žilu-kucavicu, ali je u onodobnim povijesnim okolnostima nije mogao pronaći. Da do toga u potpunosti dođe, trebalo je čekati dva i pol stoljeća.

U prvim decenijima 20. stoljeća vješto ju je pronašao i aktivirao dr. Josip Avelini. Njegova je zasluga da Hvar danas ima turističku reputaciju međunarodnog značaja.

Prvi hvarski historiograf, dominikanac Vinko Pribojević, u svom djelu "De origine successibusque Slavorum" nazvao je mjesni franjevački samostan glasovitim⁴. I tokom svoga petstoljetnoga života samostan je, usprkos mnogim peripetijama, znao sačuvati ovaj epitet iz 1525. godine.

Bibliografija je o Hvaru veoma bogata⁵. Mnogi su od tih radova djela kulturnih turista, koje je na ovaj otok

privlačila ne samo igra mora i vjetra, sunca i sjene, nego još više bogata hvarska kulturna prošlost. A i letimičan pregled ove bibliografije jasno će nam pokazati, kakvo mjesto zauzima u hvarskom kulturnom zbivanju franjevački samostan u Hvaru, u rasponu od preko pet stoljeća.

Ovu njegovu ulogu želimo prikazati kroz sveske u kojima su mnogobrojni hvarski gosti, tokom sedam desetljeća, ostavili svoja imena, bilo uz komentare ili bez njih. Kroz ove sveske jasno se vide povijesni zahvati koji su ostavili svoje tragove na ovom sunčanom otoku.

A poneki su zapisani možda samo u ovim svescima:

I.	1896.-1925. g.
II.	1925.-1930. g.
III.	1930.-1934. g.
IV.	1934.-1937. g.
V.	1937.-1939. g.
VI.	1939.-1950. g.
VII.	1951. g.
VIII.	1952.-1953. g.
IX.	1954.-1957. g.
X.	1957.-1962. g.
XI.	1962.-1966. g.
XII.	1965.-1969. g.

Njihov sadržaj, njihova imena, njihovo skriveno blago iznosimo kao prilog stogodišnjici hvarskog turizma u međunarodnoj turističkoj godini.

I. (1896.-1925.)

Ovaj svezak ima dva okvira: austrijski (do 1918.) i jugoslavenski koji počinje: *21 aprila 1921.* Za vrijeme talijanske okupacije 1918.-1921. dade se zaključiti da samostanska pinakoteka nije bila otvorena, jer iz tog vremena nema u ovom svesku niti jednog potpisa.

God. 1889. oslobođeni su zakona klauzure i glasovita "Zadnja večera" i famozni čempres. Te su godine oni počeli zajedno pisati kulturnu povijest grada Hvara i pišu je već osamdesetak godina.

Stephania, 12. IV. 1896.

Ovim potpisom i ovim datumom počinje turistička kronika franjevačkog samostana u Hvaru.

Tko je ova žena?

Tridesetdvoгодиšnja udovica austrijskog prijestolonasljednika Rudolfa. Sedam godina poslije njegove tragične smrti, sigurno traži u putovanju utjehu i osvježenje svojoj tužnoj i slomljenoj mladosti. Zato i zaviruje u ovaj kutić ljepote, odakle je, vjerujemo, ponijela najljepše dojmove⁶.

Za njezinim slijede potpisi grofova i princeza, koji nas ne zanimaju.

Prvo ime iz našega kulturnog života koje susrećemo na stranicama ove zanimljive kronike jest kipar Ivan Rendić, dijete otoka Brača, iako se rodio u Imotskom. U bračkim je kamenolomima upoznao ljepotu narodnog jezika i narodnog imena. Vrlo dobro je razumio ideju velikoga borca Mihovila Pavlinovića o sjedinjenju dalmatinske i panonske Hrvatske. Ta je misao bila upućena na adresu svih talijanaša. Pred Pavlinovićevim i Klaićevim riječima je morala uzmaknuti podmukla parola: *Slavi domani, croati mai*. I zato Rendić odgovara svima koji su ga pitali što je: *Sono croato* (vidi Dudan). Ovo je bio njegov *credo*.⁷ U Hvaru je bio 11. VIII. 1896. g.

Don Frane Bulić drugo je veliko ime ove kronike. Tko nije čuo za ovoga ravnatelja Arheološkog muzeja i konzervatora spomenika u Splitu? Stekao je velike zasluge na polju arheologije, iskopavanjem stare Salone, čuvanjem Dioklecijanove palače i uopće starina u Dalmaciji, kao i brojnim otkrićima starohrvatskih spomenika. O hvarskim je arheološkim temama pisao u više navrata⁸. - Don Frane je sa sobom u Hvar doveo bečkoga profesora Kubitscheka 31. VIII. 1896., da ga upozna sa hvarskom kulturnom baštinom.

Dne 6. IX. iste godine potpisao se prof. Juraj Carić, koji i kao Hvaranin i kao kulturni radnik zaslužuje našu pozornost. Rodio se u selu Svirče 1854., a umro u Jelsi 1927.; bio je književnik i pisac stručnih djela za pomorske škole. Glavno mu je djelo "Slike iz pomorskog života" (Zagreb 1884. i 1885., Sarajevo 1925.). Kad je bio u ovoj oazi mira i ljepote i promatrao najveće umjetničko platno u Dalmaciji, "Zadnju večeru", u njegovoj se duši rodila pripovijest "Izgubljeni umjetnik". U njoj opisuje kako je, nadahnivši se na ovoj slici, pučki rezbar iz Svirača Josip Makjanić izrezbario u minijaturi ovaj prizor iz Evandjelja. Ova je rezbarija bila više mjeseci u samostanu, sve dok je vlasnik, Josipov sin don Ante Makjanić, nije odnio, a gdje se sada nalazi, ne znamo⁹.

U hvarskoj bibliografiji nalazimo dosta radova o "Posljednjoj večeri", platnu u refektoriju ovoga samostana. Čiji je kist to izradio, i kada?¹⁰ Uz ovu sliku povezano je i ime Eduarda Gerischa, koji je, prema molbi ovoga samostana od 14. X. 1894., restaurirao samostanske slike. Kad je taj rad završio, ovaj se bečki restaurator i potpisao 21. IX. 1896. g.

Dne 7. IV. 1897. u Hvaru su sveučilišni profesori iz Graza, Budimpešte i Muenchena. Uz njih je potpisan i kapetan parobroda Randić, na službi u riječkom brodarskom poduzeću "Ungaro-croata", s rodbinom i prijateljima koji ponosno ističu da su Hrvati iz Bakra.

Dr. Milivoj Šrepel (1862.-1905.) zauzima vidno mjesto u kulturnoj povijesti hrvatskog naroda¹¹. Ovdje je bio 13. IV. 1897. Lako možemo zaključiti da je došao u Hvar u znanstvene svrhe - htio je ispitati veze između starije hrvatske i talijanske književnosti. A da je Hvar bio oaza književnosti, to je svima poznato.

Važnost Hvara i u vanjskome svijetu pokazuje posjet koji je 10. XI. 1902. obavio prof. Carlo Malagola, ravnatelj mletačkoga Državnog arhiva, zacijelo u svrhu upoznavanja sa hvarskim arhivskim blagom.

Dr. Ante Trumbić, Hvar 13. III. 1904.

Dr. A. Tresić Pavičić, 18. VII. 1904.

Tko su bili i jedan i drugi, svima je poznato¹². Imena im navodimo kao primjere hvarskih kulturnih turista.

Prvi turist iz Srbije, iz Beograda, na koga smo naišli u ovome svesku, jest Dušan M. Spasić (19. IV. 1906.). O pobudama njegova dolaska ne možemo ništa detaljnije reći.

U ovom okviru, čija se "austrijska" boja sve više i više gubi pred buđenjem narodne svijesti, susrećemo se i sa hvarskim kulturnim radnikom, učiteljem Petrom Kuničićem (22. VIII. 1906.) - pjesnikom, povjesnikom, poučnim piscem za mlade. Iz hvarske je kulturne baštine napisao rad o spomenicima u Vrboskoj, o starogradskom školstvu, o Petru Hektoroviću, njegovom rodu i njegovom Tvrdalju¹³.

U veljači (5. II.) 1909. nalazimo ovdje dva glumca, koji su moguće ovamo došli vidjeti hvarsko, jedno od najstarijih europskih kazališta. To su bili Vojislav Vuković iz Beograda i Ljudevit Teodorović iz Zagreba.

Ne smijemo mimoći ni jednu ženu, koja nije došla u Hvar samo radi blage klime. To je Marija Kumičić (2. IX. 1910.), udovica hrvatskoga književnika Eugena, koja je

pišala pjesme i pripovjetke pod pseudonimom "Enjuškina". S Milanom Ogrizovićem dramatizirala je roman svoga muža "Kraljica Lepa"¹⁴. U Hvar je došla, kako sama kazuje, doživjeti iz neposredne blizine njegovu bogatu prošlost.

Toma je Rosandić bio ovdje 3. VII. 1911. - kipar rođen u Splitu, jakih dekorativnih sposobnosti i pod snažnim utjecajem Meštrovića¹⁵.

Kroz "austrijski" okvir i kolorit - u ovoj kronici dug 22 godine - prošlo je ovom spomeničkom oazom preko 3000 turista. Prema potpisima koje smo uspjeli pročitati, najveći je broj iz hrvatskoga jezičnog područja, a zatim slijede Austrijanci, Nijemci, Mađžari... - Prvi potpisi iz Poljske datiraju iz 1899. g. - Jedan se potpisao i arabicom. Je li to neki musliman iz naših krajeva, ili pak neki gost iz koje arapske zemlje? Uz potpis je datum 17. IV. 1901. - Turisti iz Sjedinjenih država bili su u Hvaru 1902.; iz Češke 1906. g. - Na ovim su stranicama tada ostavile svoja imena i brojne jahte - bio je to početak, kako se sada kaže, nautičkog turizma.

Na grobu stare austro-ugarske monarhije rodila se Država SHS 1918. g. U njene je granice Hvar došao tada samo teoretski, jer je otokom stupala talijanska okupatorska čizma punih trideset mjeseci (studeni 1918. - travanj 1921.). Za ovo vrijeme naša turistička kronika šuti, a jedini mu je ovdašnji trag u samostanskoj numizmatičkoj zbirci¹⁶.

Dne 10. V. 1921. upoznajemo se s prvim jugoslaven-skim komandantom otoka Hvara - poručnikom I. Ž. Usajinovićem.

Sa hvarskom kulturnom baštinom usko je povezano ime prof. dr. Petra Karlića, koji je 31. V. 1921. bio u Hvaru u poučno-znanstvene svrhe sa svojom pedagoškom školom. To je čovjek koji je pronašao Benetovićevo djelo "Hvarkinju"¹⁷.

Dijete ovog otoka, pjesnik, književnik i slikar Sibe Miličić bio je u sjeni starog čempresa 8. VI. 1921., sigurno da se nadahne za hvarske teme¹⁸.

Iduće godine (24. V. 1922.) posjetio je Hvar francuski konzul - potpis nečitljiv, a 7. VII. ovamo je došao konzul Čehoslovačke republike dr. Jandrich Andrial.

Kipar i medaljer Ivo Kerdić potpisao se 19. IX. 1922.¹⁹

Dr. Grga Novak potpisan je 28. VIII. 1922. Ovdje bi bilo suvišno govoriti o ovom Hvaraninu, arheologu, pov-

jesničaru, akademiku svjetskoga glasa²⁰, koji je u Hvar dopratio francuskog ambasadora u Beogradu, čije ime nismo uspjeli pročitati (u istom društvu bio je i prof. dr. Ivan Radonić, narodni poslanik).

Dne 9. X. 1923. zapisuje netko nečitljiva imena i prezimena u ovoj turističkoj kronici sljedeće: *Boravio sam na ovom mjestu gdje od davnine cvate prosvjeta, gdje se učila knjiga i vazda cijenila umjetnost. Divio sam se Posljednjoj večeri i stajao pred Palma il Giovine, ogrijan bratskom susretljivošću dobrih sinova sv. Franje.*

U siječnju (13. I.) 1924. nalazimo ovdje Otona Župančiča, najvećeg pjesnika slovenske Moderne²¹. - U veljači iste godine, možda u potrazi za mjesnim glazbenim bogatstvom, ovamo dolazi Fran Vilhar, hrvatski kompozitor s 225 opusa²². - Ivo Perović, veliki župan sa sjedištem u Splitu, došao je 10. VII. 1924., istoga dana kad i grupa profesora iz Beograda, Novog Sada, Sente i Splita. Čini se da je to bio mali simpozij, ali o njemu ne možemo ništa detaljnije reći.

Zimi 1923./1924. bio je u Hvaru radi zdravlja Vladimir Kirin.²³

Dne 3. VIII. 1925. potpisala su se dva Grka iz Atene, minuskulom na novogrčkom jeziku. Što su bili po zanimanju ovi grčki turisti, ne možemo saznati.

II. (1925.-1930. g.)

Kroz drugi svezak naše turističke kronike prošlo je u vremenskom rasponu od pet godina oko 25 000 osoba.

Po svome početku, drugi svezak ima sličnosti s prvim: kao što na početku prvoga stoji potpis udovice austrijskog prijestolonasljednika, drugi počinje potpisima jugoslavenskoga kraljevskog para, Aleksandra i Marije, koji su došli u Hvar u jesenskim danima 1925. godine. Kada je kraljevski brod pristao, jesen se rastužila i zaplakala. Pljusak njezinih suza nije omeo gradonačelnika dr. Avelinija da zaželi dobrodošlicu Kralju i Kraljici. Kiša je pljuštala, načelnik je govorio: *Veličanstvo, dobro nam došli u naš vječno sunčani Hvar!*²⁴

Uz datum 27. XII. 1925. potpisao se naš kipar Marin Studin²⁵.

Milan Ivšić, svećenik, ekonomist, sveučilišni profesor, došao je u Hvar 3. IV. 1926. - Po datumu posjeta dr. Đure Trifkovića, direktora državne bolnice u Novom Sadu

(27. IV. 1926.), zaključujemo da je došao u Hvar iz turističkih ali i iz zdravstvenih pobuda.

Uz 24. V. 1926. potpis je dr. Pavla Vujevića, profesora Univerziteta u Beogradu. S imenom ovoga velikoga geografa i klimatologa povezano je i osnivanje meteorološke stanice u vrtu hvarskoga franjevačkog samostana. On ju je organizirao 2. III., a počela je redovito raditi 1. IV. 1926. g. Za njenog je voditelja imenovan o. Pavla Miličić. Dne 9. I. 1945. odavde je preuzeo pet aparata za potrebe Hidrografskog instituta JRM meteorolog Ivo Jurić. Stanica je prestala raditi 17. II. 1949. Iz 23 godine njenog rada čuvaju se u Franjevačkom arhivu u Hvaru (FAH) ovi fascikli:

I.	Spisi i bilješke o. Pavla Miličića	1926.-1949. g.
II.	Dnevnici promatranja	1926.-1932. g.
III.	"	1933.-1937. g.
IV.	"	1938.-1941. g.
V.	"	1942.-1946. g.
VI.	"	1947.-1949. g.

Ovi spisi i dnevnicu promatranja²⁶ bili su važni za utvrđivanje klimatoloških i balneoloških prednosti Hvara, a time i za njegov dalji turistički razvoj. Rad meteorološke stanice u Hvaru nije ostao neplodan. Na temelju njezinih izvještaja dr. Pavle Vujević napisao je djelo "O podneblju Hvara", koje obuhvaća četiri sveska:

I.	Temperatura - vlažnost vazduha - oblačnost.	Beograd 1927.
II.	Magla - atmosferski talozi	" 1928.
III.	Karakteristični vetrovi	" 1932.
IV.	Karakteristika godišnjih doba	" 1932.27

Na svakom svesku stoji vlastoručna piščeva posveta: *Poštovanom O. P. Miličić u znak zahvalnosti P. Vujević.* - Ove posvete i spomenuti dnevnicu promatranja pokazuju važnost djelatnosti o. Miličića na ovoj meteorološkoj postaji, koju je vodio preko dva desetljeća.²⁸

No ime je o. Pavla još poznatije u turističkom životu Hvara, jer je s posjetiteljima ovdašnjega franjevačkog samostana proživio skoro četiri desetljeća, tumačeći im njegovo umjetničko blago, posebno sliku Zadnje večere i glasovno

viti čempres. Brojna pisma i razglednice sa zahvalama, često upućene samo s adresom: *Pater Paulus - Hvar*, pokazuju njegovu obljubljenost među domaćim i, napose, stranim hvarskim gostima. - O. Pavao (Josip "Jurešin") Miličić rodio se krajem listopada 1876. u selu Brusju kod Hvara, na visoravni koja je ljeti pokrivena ljubičastim plaštem lavandina klasja. Umro je u hvarskom samostanu 4. X. 1961. g.

Turistički je Hvar dobro osjetio da svojim gostima, osim plavog mora i žarkog sunca, mora pružiti i razne kulturne sadržaje. Zato u Lucićevom gradu nastupa 20. VI. 1926. Drago Cotić, operni pjevač iz Splita. Uz svoj je potpis napisao: *prilikom prvoga koncerta u Hvaru*. Tri dana kasnije nastupio je ansambl pjevačkog društva "Obilić" iz Beograda, pod ravnateljskom palicom Lovre von Matačića; zbor je imao 38 članova. - Gdje su održana ova dva koncerta, u hvarskom kazalištu, Lođi ili negdje na otvorenom, ne znamo. Bez obzira na mjesto izvedbe, možemo smatrati da ih je muzički Hvar pratio sa zanimanjem.

Iz stranice u stranicu ovih zapisa redaju se turisti iz svih dijelova Europe, raznovrsnih zanimanja i različitih jezika. Među tolikim strancima na hvarskim plažama, još je i više naših ljudi. Jedna je skupina 9. IX. 1926. ovako opisala svoje hvarske dojmove:

Mi ljubimo svoju domovinu, ponosni smo na svoju drevnu kulturu, a sretni smo kad vidimo svoje kulturne starine u rukama tako vrijednih čuvara kao u prekrasnom Hvaru.

Splitski biskup dr. Kvirin Klement Bonefačić potpisao se 21. rujna 1926., kada je bio posvećen za hvarskoga biskupa mons. Mihovil Pušić. Ovaj je pokrenuo izdavačku kuću "Zvijezda mora", preko koje je Hvar postao središtem liturgijskoga gibanja u našim krajevima. Njegov rad ne može i neće ostati nezapažen - svakako će uz njegovo ime biti povezane i prvorazredne orgulje u hvarskoj katedrali.²⁹

Iz 30. IX. iste godine našli smo potpis turista iz daleke Kine: to je Yoong Sing Liu. Potpisao se kineskim pismom, ali i latinicom, pa smo tako saznali njegovo ime.

Poznati hrvatski povjesničar prof. dr. Ferdo Šišić (1869.-1940.) bio je ovdje 1. XII. 1926. g.

Među poznatim i manje poznatim imenima iz naše kulture stoji i ono dr. Karla Balića. U Hvaru je bio početkom 1928. g. Tada njegovo ime još nije bilo našlo svoje mjesto u svjetskim enciklopedijama kao danas. Već

je tada prikupljao po našim knjižnicama građu za kritično izdanje djela glasovitoga skolastičara Dunsca Scota. Za ovaj njegov rad franjevačka mu je biblioteka u Hvaru pružila blago koje čuva.³⁰

Plodna hrvatska spisateljica Jagoda Truhelka (1864.-1957.) ostavila je svoj potpis u ovoj kronici 6. IV. 1928. - Od istoga dana pa do 24. travnja 1928. franjevci su omogućili njemačkoj studijskoj grupi od 18 članova sa Zoološkog instituta u Koenigsbergu u Pruskoj da zasnuju privremeni laboratorij u samostanskom refektoriju. Ova je grupa - ispod divne slike Zadnje večere i u sjeni drevnog čempresa - mikroskopski i anatomski obrađivala svagdašnji ulov faune hvarskoga mora:

Naročito gostoprimstvo vrlo cijenjenog gospodina starješine ispunilo je svaku našu molbu i time omogućilo ostvarenje svih naših planova, te nam poklonilo nezaboravne satove veselja.

Cijeli samostan zaslužuje našu odličnu hvalu.

Hvar, 24. travnja 1928.

Profesor dr. Oto Koehler, predsjednik Zoološkog instituta i muzeja Sveučilišta u Koenigsbergu, i društvo.

Vjekoslav Spinčić (1848.-1933.) je uz Matka Laginju istaknut borac za političku slobodu i kulturni procvat hrvatske Istre. Bio je pod ovim nebom 25. V. 1928. g.

Dne 28. VI. 1928. kupa se u hvarskom moru Gustav Frištensky, ministar Čehoslovačke republike - njegovo prisustvo ne čudi među tada brojnim turistima iz te zemlje.

Fran Tućan (1878.-1954.) predavao je na zagrebačkom sveučilištu petrografiju i mineralologiju. Poznajemo ga kao urednika popularnoznanstvenog časopisa "Priroda", a bio je u Hvaru 29. VII. 1928. g.

Dne 26. VIII. iste godine zapisala je drhtava ruka fra Josipa Markušića, provincijala Bosne Srebrene, sljedeće riječi u ovoj kronici:

Ove kuće svetog Frane nemaju sjaja i bogatstva da ih resi, ali ih resi ljubav. Svjetski posjetioče, nemoj uzdahnuti i reći: gle, gdje su se ovi zakopali?! ... Posjetioče, odaj počast spomeniku ljubavi za čovječanstvo, čuvarima narodnih svetinja! Zamislite se dobro, da li se sve ovo, što je ovdje naše, moglo okupiti drugim osim ovom velikom samozatajom, kojoj se mnogi posjetilac čudi?!

Dne 10. VI. 1929. bili su naši gosti gluhonijemi učenici i učenice iz Zagreba, iz zavoda utemeljenog 1891.

godine. - Te iste godine, kako bilježi ova turistička kronika, ovlaštenu građevinski poduzetnik Vice Kovačev iz Kaštel-Lukšića izvodio je popravke na zgradi Lučke kape-tanije; tada je upravitelj Lučkog ureda bio Josip Jurin iz Primoštena.

Među čitljivim i nečitljivim potpisima poznatih i, pretežito, nepoznatih ljudi sa svih strana svijeta susrećemo se i s profesorom P. Hopperom iz Bratislave, koji je svoje udivljenje opisao virgilijevskim jezikom:

*Hic tecum recubans vetuli sub umbra cypressi,
Tityre, Vergilium rebar adesse mihi.*³¹

Dne 26. VII. 1929. zapisuje ovdje Đuro Kuperu, stu-dent filozofije u Zagrebu:

*Manimo se trica, a podajmo se izgrađivanju
budućnosti, koja mnogo, ako ne i potpuno, o nama ovisi.
Nastojmo stvoriti u svojoj sredini ovakva umjetnička
djela, kao što je Zadnja večera.*

Između naših gostiju našli smo 22. VIII. 1929. i srp-skog slikara Uroša Predića (1857.-1953.), koji je došao u Hvar radi sunca i mora, ali sigurno i radi upijanja novih boja za svoja platna.

Neka turistkinja, koja je prošla starim samostanskim refektorijem sa mnogim umjetničkim djelima, zapisala je zadnjih dana kolovoza:

Blago onome, tko u ovom mirnom kutu nađe onu lje-potu i radost, koju svijet ne može dati.

Dne 25. IX. 1929. upoznajemo se s grupom liječnika iz Rumunjske, koja je brojila 26 članova iz raznih rumunjskih gradova. Čini se da to nije bila obična ekskurzija, nego znanstveni skup koji je došao proučiti hvarske klimatološke i balneološke prilike.

Godina 1930. počinje zanimljivim povijesnim zapi-som:

Dne 1. siječnja ljeta Gospodnjeg 1930. pristupiše kor-porativno misi ribari-zadrugari "Ribarske zadruge" u Hvaru, e da bi blagoslovom Božjim postavili temeljni ka-zmen velikom nasipu svojih skladišta i brodogradilišta u Križnoj Luci, koje odlučiše da sagrađe sebi i potomstvu djelom svojih žuljeva, pomoću države i općine Hvar. To je bilo za moćna vladanja Nj. Vel. Kralja Aleksandra I. Jugoslavenskog.

*Predsjednik zadruge
Med. Dr. Josip Avelini*

Dne 29. III. 1930. ovdje je bio ministar poljoprivrede dr. Oto Frangeš (1870.-1945.), agronom, ekonomist, profesor Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Vrijeme kada je ovamo došao govori da ga je u Hvar dovela agrarna reforma: njome se pokušalo riješiti zemljišnu krizu izvlaštenjem većih posjednika, a u korist obrađivača - malih posjednika i bezemljaša. Vjerojatno je došao i radi toga, da kao strukovnjak osmotri jedinstvenu hvarsku turističku atrakciju - čempres horizontalnih grana u franjevačkom vrtu, koji krošnjom prekriva površinu od preko 60 m².

Hvar je, prvenstveno zbog svojih kulturnih stečevina, poput magneta privlačio svakovrsne ljude od pera. Među ovima susrećemo 22. IV. 1930. Stanislava Krakova, urednika beogradskog "Vremena"; no kako nam je taj list nedostupan, ne znamo što je u njemu napisao o našem gradu.

U svibnju iste godine (20. V.) odvjetnik dr. Lazar Vijiović je uz svoj potpis ostavio i ove stihove:

*Kad stupiš nogom u hram ovaj sveti,
na Tvorca Višnjeg ti se uvek seti,
i poj mu hvalu i slavu va vjeki!*

U punoj turističkoj sezoni, 17. VII. 1930., gostovalo je u Hvaru Narodno gledalište iz Ljubljane; bio je to njihov prvi ovdašnji *obisk*. Dali su tri predstave: "Udare", "Roštinke" i još jednu.

III. (1930.-1934. g.)

Kroz ovo je vremensko razdoblje naša turistička kronika zabilježila preko 35 000 pohoditelja iz svih krajeva svijeta. U Hvaru ih je pouzdano bilo dosta više: mnogi nisu ni posjetili franjevački samostan, a koji i jesu, nisu se svi potpisali.

Odakle razlika u broju turista u odnosu na prethodno razdoblje? Valja je potražiti u mnogobrojnim izletima raznih škola, Ferijalnog saveza, Crvenog križa, u putovanjima "Kraljice Marije" i drugih brodova, putničkih i ratnih, domaćih i stranih, te u mnogim ekskurzijama iz Belgije, Francuske, Velike Britanije, Austrije, Njemačke i Mađarske.

U studenom (5. XI.) 1930. bio je u Hvaru dr. Anton Korošec, koji uz svoj potpis nije zaboravio ni svoje epitete:

bivši predsjednik ministarskog saveta, ministar na raspoloženju. God. 1933.-1934. opet ćemo ga sresti u Hvaru - u političkoj konfinaciji, u pratnji policijskog agenta Filipa Samića.³²

Hvarsko je kulturno ime (iako tada još nepoznato, jer je onda bio samo student teologije) i dominikanac Rajmund Kupareo (3. I. 1931.), dijete pitome Vrboske, najpoznatije "pinakoteke" otoka Hvara. Za boravka u dubrovačkoj bolnici za oboljele od TBC nastaje njegov realistički roman "U 'Morskoj kući'". Kasnije opisuje vrbovačke vjerske prilike u romanu "Baraban", a iz prve faze njegova stvaranja poznate su i njegove pjesme "Psalmi"³³.

Prvo poznatije ime iz naše hrvatske kulture koje nalazimo 1931. g. jest dr. Branko Gavella (15. II.), redatelj i ravnatelj zagrebačke Drame. God. 1920. osnovao je Državnu glumačku školu, a od 1950. redoviti je profesor Akademije za kazališnu umjetnost u Zagrebu. Napisao je niz studija o kazalištu, osobito o psihologiji glume³⁴.

Dne 29. IV. 1931. hvarski je gost zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer (1856.-1937.), član Akademije, 1906.-1907. rektor Hrvatskog sveučilišta. God. 1915. izabran je za pokrovitelja Akademije i u tom svojstvu pomaže da se pri njoj 1917. osnuje Odjel za umjetnost i lijepu književnost; 1919. osigurava izgradnju Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a 1924. njegovim zauzimanjem dolazi u naše ruke Zavod sv. Jeronima u Rimu³⁵.

Dr. Nikola Andrić (1867.-1942.), književnik, filolog, dramaturg zagrebačkog HNK, osnivač i urednik "Zabavne biblioteke", utemeljitelj kazališta u Osijeku, prevoditelj s raznih jezika (najviše francuskog i ruskog), bio je u Hvaru 14. V. 1931. g.

Tri dana kasnije nalazimo u sjeni stoljetnog čempresa tri draga gosta, koji su pred talijanskim fašizmom morali napustiti rodnu Istru. To su Viktor Car Emin (1870.-1963.), njegova žena Ema po kojoj je uzeo svoj književni pseudonim, te Rikard Katalinić-Jeretov (1869.-1954.).³⁶

Krajem svibnja (22. V. 1931.) u Hvar su stigli sudionici Transportne konferencije, koja se održavala u Splitu i bila međunarodnog karaktera, kako svjedoče potpisi iz Beča, Beograda, Budimpešte, Praga i Rima.

U kasnim se jesenskim danima (6. XI. 1931.) u našoj kronici potpisao dr. Ljubo Karaman, povjesničar umjetnosti i konzervator, koji je pisao o Hvaru i njegovim umjetninama u više svojih knjiga³⁷.

Hvarski je kulturni turist i Petar Grgec. O Hvaru je pisao: "Dojmovi s otoka Hvara", "Obitelj" 32/IV./1932, str. 505-508 i 511; "Remek-djelo nepoznatog domaćeg umjetnika", "Hrvatska straža" br. 176/IV./1932; "Stari štap koji i danas propovijeda", "Napredak" (kalendar) XXV./1935, str. 111-119.³⁸

Uz 3. VIII. 1932. nalazimo i potpis hrvatskoga književnika Petra Šegedina, rođenog u Žrnovu na otoku Korčuli 1909. g.³⁹

Od 12. VIII. do samoga kraja 1932. ova je kronika zapisala povijestan događaj za Hvar: polaganje podmorskog telefonskog kabela Split-Brač-Hvar. Hvar je dobio svoju telefonsku centralu i tako se i na ovaj način povezoao sa svijetom 31. XII. 1932. g.

U društvu Sibe Miličića (koga smo već spomenuli) bio je ovdje 27. VIII. 1932. dr. Bogdan Popović (1863.-1944.), poznati srpski književni povjesničar, antologičar i profesor beogradskoga sveučilišta⁴⁰.

Dolazi i Milka Trnina (1863.- 1941.), hrvatska operna diva, koja je stekla glas najbolje wagnerijanske pjevačice svoga vremena; Puccini ju je smatrao najboljom Toscom na svijetu⁴¹.

Kipar je Grgo Antunac bio ovdje 18. IX. 1932. Suradivao je s Meštovićem na mauzoleju u Otavicama i spomeniku Neznamom junaku u Beogradu⁴².

Dne 10. XI. 1932. Split je proslavio 50. godišnjicu otkako je Općina prešla u hrvatske ruke. Tom su prigodom ovamo došli brojni Splićani.

Benko je Horvat 20. IX. 1933. uredio u ovom samostanu numizmatičku zbirku od 480 kovanica, koja predstavlja povijest Hvara od 4. st. pr. Kr. pa do naših dana⁴³.

Dne 4. X. pristaje u hvarsku luku po prvi put školski brod "Jadran".

Među hvarskim kulturnim turistima nalazimo 14. X. 1933. i prof. dr. Alberta Botterija (1879.-1955.), podrijetlom Starograđanina, poznatog oftalmologa⁴⁴.

Dne 22. IV. 1934. hvarskom Rivom šeta i turist iz dalekog Tokija. Potpisao se i latinicom i hijeroglifima svoje Zemlje izlazećeg sunca - to je dr. Masao Oka.

U svibanjskim su danima te godine u Hvaru održavali svoj kongres činovnici računске struke iz cijele Jugoslavije.

IV. (1934.-1937. g.)

Tokom ove tri nepune godine prošlo je ovim kutkom ljepote i mira oko 20 000 turista. Iako su domaći turisti u većini, i za ovo se razdoblje može reći da ima poljsko-čehoslovački pečat, uz turiste iz svih krajeva svijeta.

Svezak počinje grafikom Vladimira Kirina, sa samostanskim vrtom u kome su mnogi doživljavali svoje veće i manje inspiracije. Ne spominjemo je samo zbog umjetničke ljepote, nego i zato jer prikazuje staru fratarsku kuhinju s visokim dimnjakom, koja je na žalost kasnije porušena. Tu je i Vladimir Nazor spjevao svoje dvije pjesme, od kojih je jedna posvećena upravo suputniku Kirinu⁴⁵.

Dne 7. VI. 1934. ovdje se potpisuje Vinko Brajević, glavni urednik "Novog doba", splitskoga dnevnika utemeljenog 1918. g. Brajević je u njemu umio okupiti vrsne ljude od pera, koji su pisali i o hvarskim kulturnim temama⁴⁶.

Početkom srpnja te godine nalazimo ovdje hrvatskog pjesnika Gustava Krkleca, čini se, ne u prvome pohodu prirodnim i kulturnim ljepotama ovoga grada⁴⁷.

Dr. Ramiro Bujas, sveučilišni profesor u Zagrebu gdje je 1920. utemeljio Psihološki institut, a 1932. i njegov časopis, bio je u Hvaru 18. VII. 1934. g.⁴⁸

Mate Hraste, Hvaranin iz Brusja, pisac radova o narječjima i toponimiji rodnog otoka; kad je bio ovdje, bio je profesor u Sisku⁴⁹. S njime je došao još jedan sisački profesor: Vladimir... (prezime nečitljivo), ostavivši na ovim stranicama odu u čast turističko-kulturnom Hvaru:

*Na bistro modro more
sunašce svjetlosti lije,
a cvrčak na grani sjedi
i radost životnu pije.*

*Sve pjeva, sve se smije,
i čovjek iz kuće bježi -
hoće da slobodno dahne,
uz vale morske da leži.*

*Ali u ovu kuću
sa sunca svak rado svrne -
u njoj se svjetlo lije
od kojeg tama trne.*

*Rosselli i Bassano -
umjetnost njihova živa
obasjaju mu dušu,
te u njoj svjetlo biva.*

U prvoj su polovici kolovoza došla u Hvar dva naša znamenita učenjaka: prof. dr. Viktor Novak, koji se posebno posvetio pomoćnim povijesnim znanostima, nadalasve latinskoj paleografiji, te dr. Mihovil Abramić, ravnatelj splitskog Arheološkog muzeja⁵⁰.

Dne 9. IX. 1934. dolazi ovamo slikarica Cata Dujšin, zacijelo radi odmora, no ne vjerujemo da nije obogatila svoju umjetnost nekim lijepim hvarskim motivom⁵¹.

Poznata zagrebačka glumica Božena Kralj ovdje se potpisala 4. XI. 1934. Uz brojne glavne uloge domaćeg i stranog repertoara, tumačila je i Lucićevu Robinju.

Krajem ljeta 1935. g. u Hvaru se održao skup Jugoslavenskog šumarskog udruženja, a koncem srpnja 1936. daje Zagrebačka filharmonija svoj prvi koncert u Hvaru. Tada se davalo i "Čovjek biti": maestro Matačić, P. Gotovac, I. Tijardović.

U siječnju (29. I.) 1937. proučio je ing. Boris F. Lah iz Froma kod Maribora sve podatke o vremenu i meteorološkim prilikama u Hvaru, prema spomenutim spisima ovdašnje Meteorološke stanice u samostanu.

V. (1937.-1939. g.)

Peti svezak naše hvarske turističko-kulturne kronike, na svojih 320 stranica velikog formata, zabilježio je oko 15 000 posjetitelja različitih zvanja, narodnosti, jezika i rasa.

Dne 2. VII. 1937. ovdje je bila skupina od 12 profesora sa Sveučilišta u Padovi, utemeljenog 1222. g., gdje su u prošlosti studirali brojni Dalmatinci.

Istoga mjeseca (10. VII. 1937.) nalazimo potpis Petra Pušića, nadzornika pri gradnji istočne obale u Hvaru. Hvarska je Riva dotad bila kraća za kojih 40 metara, svršavala je na jugu s kutem hotela "Slavija", a tada se počela produžavati do kuće Kasandrić.

Dr. Miho Barada (1889.-1957.), svećenik, profesor na zagrebačkom Teološkom fakultetu gdje predaje crkvenu povijest. God. 1940. naslijedio je dr. F. Šišića na katedri za hrvatsku povijest zagrebačkog Sveučilišta 52 - Istoga dana u srpnju 1937. potpisao se i dr. Branimir Gušić, tako-

der profesor na Sveučilištu u Zagrebu. Pisao je o bolestima uha, nosa i grla te o antropografiji naših krajeva.⁵³

Maestro prof. Antun Dobronić (1878.-1955.) rodom je iz hvarske Jelse. Komponiranje je studirao na Kozervatoriju u Pragu, a 1922.-1940. predaje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Proučava hvarsku pučku glazbu i nadahnjuje se njome: "Jelšonski tonci".⁵⁴ - Tko nije čuo za Ivu Tijardovića, autora "Male Floramye" i "Spli'skog akvarela"? Bio je ovdje s kolegom Dobronićem istoga dana, 21. VII. 1937.

Pisac književno-povijesnih članaka i književnih prikaza o slavenskim literaturama, vrsni prevodilac dr. Ivo Esih dolazi u Hvar naužiti se njegova mora i maestrala (6. VIII. 1937.).⁵⁵

S dr. Milanom Ivšićem upoznali smo se pred punih deset godina, a opet ga nalazimo pod krošnjom staroga čempresa 16. IV. 1938. Održao je zanimljivo predavanje u hvarskom kazalištu, o prilikama u Europi te o prošlosti i budućnosti Hvara, gdje se vidovito zalaže za otvaranje hotelijerske škole.

Splitski kazališni dobrovoljci bili su, prema našoj kronici, tri puta gosti hvarskoga kazališta: 15. V. i 24. X.-1. XI. 1938. te 4. VI. 1939. Za njihovo drugo gostovanje znamo i repertoar: "Hasanaginica" 24. X., "Bijedna Mara" 30. X., "Crvene ruže" 31. X., "Čovjek" 1. XI. - Pored splitskih, u Hvaru su 7. VII. 1938. gostovali i zagrebački glumci - članovi Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca.

Zlatko Baloković (1895.-1965.), violinist koji je svojom čarobnom svirkom obišao gotovo čitav svijet (od 1924. živi u Americi). U sezoni 1937.-1938. bio je na turneji po Hrvatskoj, Srbiji i Bugarskoj i tom zgodom navratio i na sunčani Hvar 9. VI. 1938. Na žalost, ne znamo je li tada i nastupio pred hvarskom glazbenom publikom.⁵⁶

Početkom lipnja i početkom srpnja iste godine stoje nečitljivi potpisi kongresnih turista: željezničarskih stručnjaka Male antante te naših poštanskih činovnika.

Dne 15. VII. upoznajemo dvije maturantice zagrebačke Trgovačke akademije: Otiliju Novaković iz Zagreba i Starogradku Margaritu Lučić-Lavčević, koje zapisuju:

Nismo žalile truda pješačiti iz Staroga Grada da se ovdje divimo klasičnoj umjetnosti!

Zapis navodimo kao primjer kulturnog turizma, koji je dinamičan i željan otkriti sve lijepo i kulturno, sve što zanosi i oplemenjuje.

U listopadu (16. X.) 1938. potpisao se slikar Frano Baće, koji je tada radio na Hvaru. Gdje, nismo uspjeli ustanoviti.⁵⁷

Danko Angjelinović (1891.-1963.), plodan pisac pjesama, pripovijedaka, romana, pripada hvarskom kulturnom krugu. Poznat je prevoditelj s talijanskog i engleskog.⁵⁸

VI. (1939.-1950. g.)

Kroz ova dva decenija naša je kronika, unatoč ratnim peripetijama, zabilježila preko 50 000 turista, poznatih i nepoznatih. Ovaj svezak počinje mjesec dana prije nego li je Hitler zapalio vatru II. svjetskog rata, pa stoga naši gosti iz Poljske i ČSR napuštaju Jadran; njihovi zadnji potpisi stoje uz datum 31. VIII. 1939. Par dana kasnije ući će ognjem i mačem nacističke horde u Poljsku. Iako je naše nebo još naizgled vedro, ratna oluja neće ni nas mimoći...

Dne 22. VIII. 1939. ovdje susrećemo don Ivu Bonaccija, rodom iz Milne na Braču a župnika u Jelsi. U reviji "Katolički svijet" (Sarajevo, br. 10-12/1935 i 1, 2 i 4/1936) izlazio je njegov esej o Hvaru ilustriran s više od 50 slika.

Pod datumom 26. VIII. iste godine potpisan je Zvonimir Malić, student prava i novinar, prigodom predavanja o borbama hvarskih pučana u 15. i 16. stoljeću. U čijoj režiji i uz koji uspjeh nismo mogli saznati, no ni to predavanje sigurno nije iščezlo iz Hvara bez traga.

Posljednjih dana listopada održana je u Hvaru skupština hrvatskog učiteljstva, koji su zasigurno raspravljali o svojim mnogobrojnim problemima.

U ovo vrijeme boravi ovdje i trogirski svećenik Ivo Delalle, koji je još 1924. i 1925. pisao o Vrboskoj i drugim hvarskim ljepotama ("Novo doba", Split, br. 6, 9, 10/VII. i 29/VIII.)⁵⁹.

Ponekad na ovim stranicama odjekne nečiji snažan dojam u jednoj jedinoj rečenici, kao što je ova:

Hvar je pun čari i ljepote, i to vječne.

U Hvaru je 4. VIII. 1940. bio i Marko Fotez, redatelj, književnik, publicist, sigurno radi odmora, ali i zato da vidi naše drevno, malo i lijepo kazalište. Poslije rata inicira i organizira Dubrovačke ljetne igre.⁶⁰

Prof. Jorjo Tadić, Hvaranin iz Staroga Grada, relativno je malo toga posvetio rodnom otoku: "Otok Hvar u

prošlosti i sadašnjosti" ("Nova Evropa", knj. XXI.), jer je uglavnom proučavao prošlost Dubrovačke republike. Ovdje je 7. VIII. 1940.⁶¹

Četiri dana kasnije našli smo skupinu Poljaka, izbjeglica pred Hitlerovom čizmom.

Tada je ovdje i Grgo Gamulin, povjesničar umjetnosti rodom iz hvarske Jelse. Svom je otoku posvetio mnoge stranice svojih djela.⁶²

Dne 6. X. 1940. na grob pjesnika Hanibala Lucića, ispred glavnog oltara franjevačke crkve, u središtu svetišta, postavili su splitski glumci lovor-vijenac sa hrvatskom trobojkom i natpisom:

Sjeni prvog hrvatskog dramatičara

Hrvatsko narodno kazalište Split 1940.

Ante Obuljen, asistent Geofizičkog zavoda, bio je ovdje 17. XI. 1940. radi pregleda i preuređenja meteorološke stanice.

Prvu vijest o novom svjetskom sukobu i na našem tlu zapisali su u našoj kronici Dinko Pavišić, Stjepan Vučetić i Jakov Novak u jednoj lakonskoj rečenici:

11. IV. 41. U vojničkoj službi za vrijeme drugoga svjetskoga rata.

Listamo stranice. Umjesto turista, dolaze vojnici sa svih strana. Karađorđevićevska Jugoslavija doskora je kapitulirala, otok su okupirali Talijani. Partizani su stupili u borbu, a okupator odgovorio svakovrsnim represalijama; otokom je zavladao glad. Hvarski biskup mons. Miho Pušić zauzima se za potrebne. "Caritas" zagrebačke nadbiskupije šalje vagone hrane gladnima na Braču, Hvaru i Visu. Pomoć je stigla 26. I. 1943. (potpis don Antuna Radića, koji je pratio hranu kao delegat zagrebačkog nadbiskupa Stepinca).

Od jeseni 1943. zatječemo potpise partizanskih boraca, oficira i liječnika (u samostanu tada djeluje vojna bolnica), ali i savezničkih - britanskih - časnika. Od domaćih poznatih imena tu su maestro Josip Hatze (10. XII. 1943.), voditelj središnjeg zbora u našem izbjegličkom logoru u El Shatu u Egiptu⁶³, te kipar Frano Kršinić, rodom iz Lumbarde na Korčuli (24. XII. 1943.).⁶⁴

BILJEŠKE:

- ¹ Ovaj članak iz 1967. iz ostavštine o. Venka Gugića (1911.-1997.), fra-njevca koji je svojedobno djelovao u Hvaru (v. nekrolog s djelomičnom bibliografijom u ovome časopisu) priredio je za tisak te popratio ažuri-ranim bilješkama i dodatkom Joško Kovačić. Izvornik je u Arhivu Muzeja hvarske baštine, Mali fondovi br. 422.
- ² Prvi su "turisti" u Hvaru zapravo bili hodočasnici, koji su na putu u Svetu zemlju svraćali u hvarsku luku. Ima dosta njihovih zapisa s kraja srednjega vijeka - usp. J. KOVAČIĆ: Dva njemačka hodočasnika iz 15. stoljeća u Hvaru, Periodični izvještaj Centra za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara 163/1999, 174-177.
- ³ Usp. Spon, Adam, Cassas i Lavalle'e u Hrvatskoj, Nakladni zavod Hrvat-ski zapisnik, Hannover - Čakovec 1997, 26.
- ⁴ V. PRIBOJEVIĆ: O podrijetlu i zgodama Slavena, Književni krug Split 1991, 86 i 149.
- ⁵ N. BEZIĆ: Prilog bibliografiji otoka Hvara, Split 1957.; M. MIHOVILOVIĆ i suradnici: Otok Hvar, Matica hrvatska, Zagreb 1995, 493-505. - Hvarsku bibliografiju redovito prati i glasilo naše ustanove "Periodični izvještaj" te ovaj časopis.
- ⁶ Stefaniji Belgijskoj ovo nije prvi posjet Hvaru - pohodila ga je zajedno s mužem 1885. godine, o čemu još valja pisati. - Kako je poznato, Rudolf Habsburški ubio se (ubivši prethodno ljubavnicu Mariju Wetschera) 1889. u Mayerlingu, a razlog njegova samoubojstva dugo je bio (a možda i trajno ostao) tajnom - pričalo se da je njegova majka carica Elizabeta ("Sissy") spiritističkim seansama dozivala mrtvog sina, da joj kaže što ga je nagnalo na taj čin! MORUS u "Historiji seksualnosti" (Zora-Naprijed, Zagreb 1959, 338-341) tvrdi da se Rudolf ustrijelio jer je u "američkom dvoboju" izvukao crnu kuglicu - što je značilo da se kroz šest mjeseci mora ubiti. Njegov da je protivnik bio neki vojvoda, čiju je sestru "osramotio". Rudolfov otac car Franz Josef navodno je sa svime bio upoz-nat. - Drugu je verziju iznio iza I. svjetskog rata raniji poslanik na ruskom carskom dvoru Maurice Paleologue, čuvši je od Eugenije Francuske, a ova od carice Elizabete: Car je od Rudolfa tražio častnu riječ da će ostaviti Mariju, koja je bila trudna; ovaj je to odbio pa ustrijelio nju i sebe ("Novo doba", Split, br. 147/1923, 2).
- ⁷ Za Rendića (1849.-1932.) v. monografiju D. KEČKEMETA, Supetar 1969. ("Brački zbornik" br. 8), a o njegovim radovima na Hvaru bilješku potpisanoga u Periodičnom izvještaju ove ustanove br. 163/1999, 189.
- ⁸ O don Frani Buliću (Vranjic, 1846.- Zagreb, 1934.) v. Vjesnik za arhe-ologiju i historiju dalmatinsku 79, Split 1986, te Hrvatski biografski leksikon (dalje: HBL) 2, Zagreb 1989, 478-481. Njegove radove o Hvaru popisuje N. PETRIĆ u Hvarskom zborniku 3/1975, 257.
- ⁹ Čuva se kod nasljednika u Svirčima. O ovome djelu i njegovu rezbaru (1837.-1929.) v. N. BOŽANIĆ-BEZIĆ: Samouki kipar Josip Makjanić, Prilozi povijesti otoka Hvara III., Hvar 1969, 90-106. O Jurju Cariću v. članak N. Kolumbića u Hvarskom zborniku 6/1978, 267-283.
- ¹⁰ Danas prevladava mišljenje da je u pitanju slikar Matej Ponzoni-Pončun (R. TOMIĆ u splitskoj Kulturnoj baštini br. 24-25/1994, 80-83).
- ¹¹ O klasičnom filologu i kroatistu, akademiku M. Šrepelu v. Enciklopedija Jugoslavije (dalje: EJ) 8, Zagreb MCMLXXI., 262-263.
- ¹² O Trumbiću (Split, 1864.- Zagreb, 1938.) v. EJ 8, 382-384. - O Tresiću Pavičiću (Vrbanj, 1867.- Split, 1949.) usp. I. PETRINOVIĆ: Politički život i nazori Ante Tresića Pavičića, Književni krug Split 1997.
- ¹³ Za bio-bibliografiju P. Kuničića (Dol na Hvaru, 1862.- Split, 1940.) v. J. KOVAČIĆ: Iz hvarske kulturne baštine, Hvar 1987 (ciklostilom), 186-188.

- ¹⁴ U Arhivu Muzeja hvarske baštine pod oznakom Mali fondovi br. 322 čuva se veći broj pisama Eugena i nadasve Marije Kumičić, upućenih početkom 20. st. njihovom prijatelju i političkom sumišljeniku (pravašu) don Ivi-Zani Bojaniću (1855.-1941.), župniku u Komiži pa kanoniku u Hvaru.
- ¹⁵ O Tomi Rosandiću (1878.-1958.) v. Enciklopediju hrvatske umjetnosti, Zagreb 1996 (dalje: EHU), 2, 194.
- ¹⁶ G. NOVAK: Hvar kroz stoljeća, Zagreb 1972, 209-210.
- ¹⁷ Povjesničar P. Karlić (Gospić, 1877.- Zagreb, 1940.) objavio je "Hvarkinju" u Gradi za povijest književnosti hrvatske JAZU 8/1915 - EJ 5, 214-215.
- ¹⁸ O Josipu-Sibi Miličiću (Brusje, 1886.- more kod Barija, 1944.), nadarenu književniku i slikaru koji je prešao žalostan put od "srpskog pesnika" do partizanskog kapetana, da bi ga naposljetku komunisti likvidirali, napisao je monografiju J. LEŠIĆ: U traganju za nestalim pjesnikom, Sarajevo 1991.
- ¹⁹ O Ivi Kerdiću (Davor, 1881.- Zagreb, 1953.) v. EHU 1, 424-425.
- ²⁰ Bio-bibliografiju G. Novaka (Hvar, 1888.- Zagreb, 1978.) donosi Spomenica preminulim akademikima JAZU sv. 1, Zagreb 1979.
- ²¹ O Župančiću (1878.-1949.) v. EJ 8, 652-653.
- ²² O Vilharu (1852.-1928.), rodom Slovencu, govori ista enciklopedija na str. 495-496.
- ²³ Hrvatski grafičar i slikar V. Kirin (Zagreb, 1894.-1963. - v. EHU 1, 428) prikazao je u jednoj od svojih grafičkih mapa motive iz staroga Hvara, među kojima i poslije porušenu franjevačku kuhinju s visokim dimnjakom. God. 1931. podigao je, na samom moru na rtu između gradske luke i kupališta, lijepu vilu ukrašenu elementima gotičke arhitekture, prikupljenima uglavnom u Hvaru. Kada je ovdašnje općinsko poglavarstvo kasnije odbilo - zbog gradnje na pomorskom dobru te smetnje kretanju kupaća - njegovo naumljeno proširenje ove vile, ozlojeđen je napustio Hvar a vilu prodao (sada je vl. Lončar-Maroević - o iznesenom ima u zapisima pok. Petra Novaka-Sisice).
- ²⁴ Ovako stoji i u zapisima P. Novaka (23), očevica, pa je svakako autentično. - Dr. Josip (Joso) Avelini (Hvar, 1891.- 1947., usp. HBL 1/1983, 279) bio je hvarski gradonačelnik 1921.-1929. i tvorca ovdašnjega modernog turizma.
- ²⁵ O kiparu M. Studinu (Kaštel-Novi, 1895.- Split, 1960.) v. EHU 2, 291.
- ²⁶ Usp. V. GUGIĆ-V. DULČIĆ: Spisi Meteorološke stanice u franjevačkom samostanu u Hvaru od 1926.-1949., Bilten Historijskog arhiva komune hvarske 5-6, Hvar 1963, 44-45.
- ²⁷ P. Vujević (1881.-1966.) postao je temeljem ovoga rada počasni građanin Hvara 1931. g. - EJ 8, 549.
- ²⁸ Padre Pavo je Miličić poslije 2. svjetskog rata uzalud pokušavao kod komunističkih vlasti ishoditi mirovinu za ovaj rad.
- ²⁹ Msgr. Miho Pušić (Vis, 1880.- Hvar, 1972.) upravljao je hvarskom biskupijom od 1926. do 1968. g. Kao "ocu liturgijskog pokreta u Hrvata" podignut mu je u dvorištu Biskupije spomenik 1986., prigodom simpozija uz 50. obljetnicu Prvoga hrvatskog liturgijskog kongresa (spomen-popsrje rad je Hvaranina Kuzme Kovačića).
- ³⁰ Franjevac dr. Karlo Balić (Katuni kod Omiša, 1899.- Rim, 1977.), svjetski poznati mariolog i skotist, profesor na rimskom papinskom sveučilištu Antonianum - HBL 1/1983, 394-395.
- ³¹ "Izvaljen zajedno s tobom pod sjenom čempresa drevnog, Titire, mišljah ja da je Virgil sa mnom."
- ³² A. Korošec (1872.- 1940.), zvanjem katolički svećenik, slovenski i jugoslavenski političar. U Jugoslaviji oscilirao između pozicije i opozicije, s prevagom na prvoj - EJ 5/MCMLXXII., 318.
- ³³ R. Kupareo (Vrboska, 1914.- Zagreb, 1997.). Od književnih djela valja mu još spomenuti i "Baladu iz Magallanesa", pripovijesti o životu hrvatskih iseljenika u Chileu, gdje je dugo boravio.

- ³⁴ Za Gavellu (1885.-1962.) v. HBL 4/1998, 607-611.
- ³⁵ Za Bauera v. HBL 1/1983, 539-540.
- ³⁶ O Caru Eminu usp. HBL 2/1989, 583-584, a o Kataliniću-Jeretovu EJ 5/MCMLXXII., 225.
- ³⁷ Za Lj. Karamana (1886.-1971.) v. EHU 1, 403.
- ³⁸ Potonji se rad odnosi na pastoral Frane Pritića, hvarskoga biskupa od 1510. do 1523. g. - P. Grgec (1890.-1962.) poznat je katolički novinar i jedan od vođa hrvatskoga katoličkog pokreta (HBL 5/2002, 173-174).
- ³⁹ Akademik Šegedin umro je 1. IX. 1998. u Zagrebu (podatak ljubežnošću N. Lučića iz HBL).
- ⁴⁰ O B. Popoviću v. EJ 6/MCMLXV., 553-554.
- ⁴¹ Za M. Trninu v. EJ 8/MCMLXXI., 370-371.
- ⁴² O G. Antuncu (Šibenik, 1906.- Zagreb, 1970.) v. EHU 1, 22-23.
- ⁴³ O B. Horvatu (Vinkovci, 1875.- Zagreb, 1955.), numizmatičaru i skupljaču umjetnina, piše u istoj EHU na str. 339.
- ⁴⁴ Za oftalmologa A. Botteriija v. HBL 2/1989, 214-215.
- ⁴⁵ O V. Kirinu i njegovim grafikama v. bilj. 23. - O Nazorovim posjetima Hvaru 1934. i 1944. g. te o njihovim odrazima u djelu ovoga poznatoga hrvatskoga književnika i državnika (Postire na Braču, 1876.- Zagreb, 1949.) piše Z. MUŽINIĆ : Nazor i Hvar, Hvarski zbornik 4/1976, 319-325.
- ⁴⁶ Usp. N. BEZIĆ (5). - O V. Brajeviću (Split, 1888.- Rim, 1967.), zvanjem svećeniku, v. HBL 2/1989, 256-257.
- ⁴⁷ Za doživljaj Hvara G. Krkleca (1899.-1977.) usp. njegov "Rujan na Hvaru" (Hvarski zbornik 5/1977, 317).
- ⁴⁸ R. Bujas (1879.-1959. - usp. HBL 2/1989, 451-453) je također bio istaknut filolog, koji je uredio i opsežno komentirao izdanje Hektorovićeve "Ribanja" iz 1951. g.
- ⁴⁹ Akademik Mate Hraste (1897.-1970.) - usp. HBL 5/2002, 699-701.
- ⁵⁰ V. Novak (1889.-1977. - usp. EHU 1, 639) poznat je i kao unitaristički i protucrkveni pisac. - M. Abramić (1884.-1962. - HBL 1/1983, 4-5). - Obojica istaknuti jugoslavenski masoni.
- ⁵¹ Cata (Katarina) Dujšin-Ribar rod. Gattin (1897.-1994.), rodom iz Trogira, kojemu je ostavila spomen-galeriju (EHU 1, 222).
- ⁵² O M. Baradi v. HBL 1/1983, 438-439.
- ⁵³ O B. Gušiću v. EJ 3/MCMLVIII., 643.
- ⁵⁴ Za Dobronića v. HBL 3/1993, 437-441.
- ⁵⁵ I za I. Esiha (1898.-1966.) v. HBL 4/1998, 85-86.
- ⁵⁶ O Z. Balokoviću v. HBL 1/1983, 399-400.
- ⁵⁷ O F. Baći (Pakoštane, 1911.- Zagreb, 1993.) v. HBL 1/1983, 328. Njegov se tadašnji rad na Hvaru odnosi na slikanje fresaka (nesačuvanih, odnosno neidentificiranih) u župnoj crkvi u Velom Grablju.
- ⁵⁸ Za D. Angjelinovića, koji potječe iz Sućurja na Hvaru, v. HBL 1/1983, 166-168. Nepremašen je ostao njegov prijevod Shakespeareovih "Soneta". Engleski je navodno naučio u konfinaciji na Liparima u 2. svjetskom ratu, učeći ga upravo po Shakespeareovim djelima. Ima anegdota da je britanske osloboditelje i pozdravio na tom elizabetinskom engleskom, na što mu je časnik uzvratio: "Sve razumijem - ali, iz kojega stoljeća Vi dolazite?!" - Njegov sam potpis našao uz datum 3. XII. 1940.
- ⁵⁹ O I. Delalleu (1892.-1962.) v. HBL 3/1993, 262-263.
- ⁶⁰ Za M. Foteza (1915.-1976.) v. HBL 4/1998, 345-347, gdje se ističe da je "jedan od utemeljitelja skupa Dani hvarskog kazališta, želeći naglasiti svoje gledište da su Hvar i Dubrovnik kolijevke hrvatske književnosti".
- ⁶¹ O J. Tadiću (1899.-1969.) usp. EHU 2, 341.
- ⁶² Za G. Gamulina (1910.-1997.) usp. EHU 1, 272 i HBL 4/1998, 571-573.
- ⁶³ Za J. Hatzea (Split, 1879.-1959.) v. HBL 5/2002, 450-453.
- ⁶⁴ Za F. Kršinića (1897.-1982.) v. EHU 1, 485-486.

DODATAK

V. Gugić nije - zbog svoga premještaja iz Hvara iste 1967. g. - uspio dovršiti ovaj članak (na čije ga je pisanje potaknuo N. Duboković Nadalini) - već ga je doveo samo do 1943. godine. Ovdje ćemo ga nastaviti i dovesti do 1968. - stogodišnjice hvarskog organiziranog turizma - kako je Gugić isprva i naumio.

Najprije neki potpisi koje je V. Gugić, iz raznih razloga, preskočio. Neke valjda nije uočio, a neka je imena i događaje pouzdano izostavio namjerno, jer su 1960-ih bili "nepoćudni", iz poznatih razloga.

1897. g.:

Josip Stadler (18. V.), sarajevski nadbiskup od 1881. do smrti 1918. g. Jedan je od najvažnijih likova u vjerskom, kulturnom i političkom životu bosansko-hercegovačkih Hrvata pod austrijskom vlašću (EJ 8/MCMLXXI., 119). S njime je došao i don Frane Bulić, kojemu je ovo prvi upis. - Dne 4. IX. hvarski svećenik Josip Vučetić-"Abramov" ("don Bepo Pjatić", umro 1947.), tada još bogoslov, potpisuje se - glagoljicom. To je vrijeme žestoke borbe za slavensko bogoslužje.

1898. g.:

Negdje u kasno ljeto posjećuje nas istaknuti narodnjak, predsjednik dalmatinske vlade Ivan Vranković (Stari Grad, 1831.-1900.). - Dne 1. X. potpisuje se "A. Ladislao Szapary, governatore di Fiume": njegovo prezime i jezik upisa neugodno podsjećaju na to da je Rijeka tada potalijančena mađarska kolonija.

1899. g.:

Osamnaestog lipnja tu je Hvaranin Petar Kasandrić (1857.-1926.) - urednik "Smotre dalmatinske", književni povjesničar i prevoditelj naše narodne poezije na talijanski (usp. N. Kolumbić u Hvarskom zborniku 4/1976, 329-343). Kao diplomat u Rimu (gdje je i umro) borio se protiv prekojadranskih posizanja za hrvatskom obalom. U mladenačkim je stihovima podignuo glas protiv uništavanja starih grobnih ploča baš u ovoj hvarskoj franjevačkoj crkvi. - U listopadu (20. X.) tu je don Apolonije Zanella, viški župnik zaslužan za tamošnje arheološke spomenike. - Dne 15. XI. zabilježen je u rodnom gradu

Luka Pappafava, tada župnik u Supetru na Braču; poslije postaje biskup, najprije u Šibeniku a zatim u rodnom Hvaru, gdje umire 1925. g.

1900. g.:

Dne 6. IV. dolazi ovamo poznati hrvatski povjesnik Tade Smičiklas (1843.-1914. - usp. EJ 7/MCMLXVIII., 412), vjerojatno u poslu izdavanja zbornika starih isprava "Codex diplomaticus", danas standardnog i nezaobilaznog historiografskog vrela. Hvarske je isprave prepisivao ovdašnji svećenik Kuzma Vučetić, o kojemu se posebno piše u ovom časopisu.

Kasnije u travnju (26. IV.) tu je Alfons Pavić (Pavich von Pfauenthal), pisac jedne od povijesti Poljica.

1901. g.:

U veljači (27. II.) posjećuje Hvar dr. Tugomir Alaupović (1870.-1958.), pjesnik, pripovjedač, književni kritičar, predsjednik Matice hrvatske i jugoslavenski političar (HBL 1/1983, 52-53), zemljak i zaštitnik mladog I. Andrića, o kojemu na samom kraju ovoga rada.

Desetog travnja ovdje je brački povjesničar Mirko Vrsalović, a 23. VI. dr. Josip Smodlaka, starješina "Hrvatskog sokola", s brojnim drugim Splićanima, po svoj prilici sokolašima. O ovom kontroverznom splitskom političaru (1869.-1956.) v. EJ 7, 413.

1902. g.:

Sedamnaestog svibnja dolazi nam u pohode barun Erazmo Handel, "c. k. namjesnik dalmatinski", tj. šef austrijske uprave u Dalmaciji. Tu je dužnost obnašao kratko (1902.-1905.), jer je morao odstupiti kao germanizator i zbog javnog vrijeđanja Dalmatinaca, pa su ga pokrajinski sabornici i hrvatska javnost bojkotirali (HBL 5/2002, 423-424).

1903. g.:

Dne 23. IX. potpisuje se već drhtavom rukom Niko pl. Jakša (Giaksa; 1845.-1905), viški narodnjak i načelnik, iz starog hvarskog vlasteoskog roda (usp. "Hrvatska zora", MH Vis, 17-18/1997, 17-18).

1906. g.:

Dr. don Ivan Kasandrić (Hvar, 1879.-1948.), kasniji zaslužni rektor splitske Bogoslovije (za čije će proširenje

uložiti obveznice hvarskoga Sv. Kuzme), potpisao se 7. VIII.

1907. g.:

Menci Clement Crnčić (1865.-1930.), pionir u slikanju marina i u grafici u novijem hrvatskom slikarstvu (EHU 1, 156-158), pohodio je Hvar 25. IV.

1908. g.:

Remigije Bučić (1874.-1951.), tada na službi u Sinju, upisuje se 11. VIII. O ovom važnom hvarskom zavičajnom povjesniku i njegovu rodu v. Građu i prinose za povijest Dalmacije 17 (Božić-Bužančić zbornik), Split 1996.

U rujnu (15. IX.) tu je svećenik dr. Josip Bervaldi iz Staroga Grada (1871.-1943.), crkveni povjesničar i arheolog, Bulićev suradnik, zaslužan za pučko zadrugarstvo (HBL 1/1983, 719-720). - Desetog prosinca pohodi samostan franjevac Vladislav Brusić (1881.-1955.) iz Vrbnika na Krku. Od njegovih povijesnih djela za nas je posebno važno ono upravo o ovome hvarskom samostanu, objavljeno 1934. u "Hrvatskoj straži" (HBL 2/1989, 388).

1910. g.:

Neodređenog nadnevka u lipnju ili srpnju pohađa nas franjevac o. Lino Maupas (1866.-1924.). Ovaj je rođeni Splitsanin umro u Parmi u Italiji na glasu svetosti, a za sprovodom mu je bilo 60 000 ljudi! ("Novo doba", Split, br. 176/1924, 3).

1912. g.:

Približno u ovo vrijeme Hvar dosta posjećuje visoka austrijska aristokracija: grofovi, nadvojvode i nadvojvotkinje. Imena i datume ne iznosimo, jer nam ništa ne kazuju, ali sve to govori kako je Hvar već početkom 20. st. postao središtem "elitnog turizma". - Grofa Maria Attemsa (ovdje 26. II.) ipak valja spomenuti: bio je posljednji dalmatinski "c. k. namjestnik", od ove godine do raspada Austro-Ugarske 1918. (HBL 1, 262).

U kolovozu (25. VIII.) tu je i Hans Folnesich (1886.-1922.), austrijski povjesničar umjetnosti koji je dosta pisao o dalmatinskim i istarskim spomenicima (EHU 1, 254).

1913. g.:

U srpnju vodi ovamo skupinu klerika i bogoslova don Drago Bosiljevac (1894.-1935.). Djetinjstvo je proveo u

Hvaru, gdje mu je otac Šandor bio orguljaš i kapelnik. Kao kapelan u Supetru osniva i vodi građansku školu, Poslije djeluje među hrvatskim iseljenicima u Južnoj Americi, što je obradio u putopisu (HBL 2/1989, 183-184). No najviše se istaknuo u karitativnom radu, pa su mu štovatelji na hvarskom groblju, gdje je pokopan, podigli lijepo spomen-popsrje.

1922. g.:

U rujnu (22. IX.) ovdje je dr. Jakša Račić (1868.-1943.). O ovom istaknutom splitskom liječniku i političaru, rodnom iz Vrbanja na Hvaru, koji je kao četnik ubijen u političkom atentatu, piše u splitskoj "Kulturnoj baštini" 28-29/1997.

1929. g.:

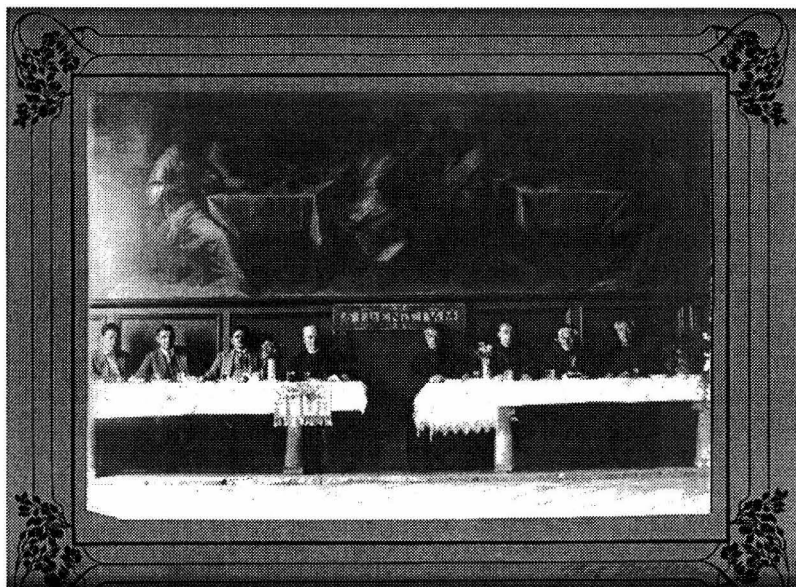
Dne 11. VII. potpisao se Viktor Kohn iz Osijeka, i latinicom i hebrejskim pismom. Predstavnik je brojne gornjohrvatske židovske zajednice koju je uglavnom istrijebio Holokaust.

Osamnaestog kolovoza održan je u Hvaru uspjeti Orlovski slet. Za vodstvo su ovoga katoličkog društva franjevci priredili objed u svom refektoriju, a bili su nazočni i biskupi: hvarski, šibenski i dubrovački. Zapis je od don Mate Hraste (Brusje, 1884.- Rijeka, 1953.), istaknutog intelektualca sa Hvara koji je kao dugogodišnji župnik u Mircima na Braču ostavio zanimljiv ljetopis (objavljen u "Bračkoj Crkvi").

1930. g.:

U svibnju (16. V.) dolazi časna majka Marija Prope-tog Petković (Blato na Korčuli, 1892.- Rim, 1966.), utemeljiteljica i glavarica Kongregacije kćeri Milosrđa III. samostanskog reda sv. Frane, dosad jedinog izvorno hrvatskog redovničkog udruženja (usp. zbornik "Franjo među Hrvatima", Zagreb 1976, 259). Uskoro se očekuje njezina beatifikacija.

Malo kasnije (27. V.) ovdje je Kosta Strajnić (1887.-1977.), likovni kritičar te konzervator i galerist u Dubrovniku (EHU 2, 283-284). S njim je došao i poznati srpski slikar Petar Dobrović (1890.-1942.; usp. EJ 3/MCM-LVIII., 28-29), vangoghovskog likovnog izričaja: potpisani se iz studentskih dana sjeća njegove snažne vedute Hvara s Galičnika u Arheološkom kabinetu današnje

Posjet uglednika franjevačkom samostanu u Hvaru oko 1930.: drugi slijeva dr. Ljubo Karaman, treći slijeva dr. Josip Avelini, četvrti slijeva don Frane Bulić, prvi zdesna o. Pavao Miličić (zbirka Muzeja hvarske baštine)

HAZU u Zagrebu, a jedno mu je platno i u hvarskoj galeriji "Arsenal".

Kao i mnogi drugi hvarski svećenici, tako je i don Dinko Vranković (Svirče, 1905.- Split, 1970.) pohodio ovaj samostan na dan svoga ređenja, 27. VII. Za ovoga dugogodišnjeg sućuranskog župnika piše N. Anić u nedavno objavljenoj povijesti Sućurja da je u 2. svjetskom ratu triput spasio to mjesto od uništenja.

1931. g.:

U veljači je bio posjetitelj dr. Albert Bazala (1877.- 1947.), poznati hrvatski filozof (HBL 1/1983, 553-556), u pratnji don Frane Bulića i mjesnoga župnika don Stipe Miličića (Brusje, 1870.- Hvar, 1933.).

Dne 20. III. bio je ovdje praški gradonačelnik dr. Karel Baxa, a 27. III., na prvome putovanju "Kraljice Marije", potpisao se srpski pjesnik-boem Rade Drainac, Tinov sudrug iz beogradskih dana. - U kolovozu, pri ustoličenju za kanonika starogradskog župnika don Ivana-Zane Kuničića (Dol na Hvaru, 1868.- Hvar, 1953.), za stolom pod čempresom bio je i tamošnji načelnik dr. Petar Ružević (1898.-

1986.). - Mons. Frane Bulić ponovno se potpisuje 6. XI. te godine, kad je ovdje bio s dr. Lj. Karamanom i svojom suradnicom Vinkom Bulić (1884.-1965., v. HBL 2/1989, 484). Po "peti-šesti put", kako sam piše, toga navrata i posljednji, doći će 29. III. 1933. s istim društvom.

Mate Visković iz Brusja, vinar i počasni jugoslavenski konzul u Brnu - 15. XII. I on se, kao i kasniji vlasnik hotela "Palace" Roko Bradanović, obogatio prodajući Česima dalmatinsko vino.

1932. g.:

Početkom godine (10. I.) u posjetu je Hvaru vrsni noviji hrvatski slikar Marino Tartaglia (1894.-1984.; usp. EHU 2, 345-346), potomak stare splitske obitelji.

Dana 12. V. potpisuje se dr. Dragan Plamenac iz Zagreba. Ovaj naš poznati muzikolog proučit će hvarski opus kapelnika, orguljaša i skladatelja Tome Cecchinija, te rezultate objaviti u Radu JAZU knj. 262 iz 1938. g.

Dana 17. VII. u Hvaru je Euharistijski kongres. Iz svih dijelova Biskupije došlo je sedam parobroda i sedam motornih brodova, kreatih naroda.

Dne 27. VII. potpisuje se "Tommaso Medin Conte di Lastua nato a Korčula", nastanjen u Egiptu. Potomak je davnih hvarskih iseljenika, jer je obitelj Medin (iz Budve, odnosno Paštrovića) u 18. st. živjela u Hvaru i na Goljavi pregradila kuću nekoć Gariboldi dodavši joj, uz ostalo, trijem s bunarom na kojemu je njihov grb (č. zgr. br. 65).

U kolovozu ovdje logoruju srednjoškolci-cionisti iz Beča, potpisani hebrejski. Bojimo se da su većinu ovih mladih Židova desetljeće kasnije progutale nacističke dušegupke.

Uroš je Predić potpisan dvaput, 17. i 27. VIII. (latini-com). Taj "grešni pravoslavni živopisac" je "ponovo došao da se divi remek-delu /= Zadnjoj večeri/ i dolaziće još više puta".

Veliki hrvatski povjesničar umjetnosti Cvito Fisković iz Orebića (1908.-1996.) potpisuje se ovdje prvi put 19. X., tada još kao apsolvent - "candidatus philosophiae". Mnogo godina kasnije Hvaru će posvetiti jedan od svojih najvažnijih radova, velebnu prouku o njegovoj stolnoj crkvi, da ne spominjemo brojne druge radove.

Na kraju godine (30. XII.) stoji potpis Andrije Pavičića, kratkotrajnoga hvarskoga gradonačelnika postavljenog od Vlade - traje diktatura uspostavljena 6. siječnja 1929.

1933. g.:

Jedan ali vrijedan: Ivo Dulčić, tada 17-godišnji maturant dubrovačke gimnazije - 15. VII. Došao je ljetovati kod strica don Jure, kanonika u Hvaru. O glasovitom hrvatskom slikaru i njegovom manje poznatom "barbi", učenjaku i publicistu, Brušanima, dovoljno piše u radu kolegice prof. Mirjane Kolumbić Šćepanović, Prilozi povijesti otoka Hvara br. X.

1934. g.:

Ljubljanski biskup (od 1930.) dr. Gregorij Rožman, 23. VIII. Ovaj istaknuti antikomunist (1883.-1959.) umro je u emigraciji, a komunistički ga je sud "in absentia" osudio na 18 godina robije "zbog suradnje s okupatorom" (Enciklopedija Slovenije 10/1997, 301-302 - na podatku hvala prijatelju prof. Jakši Dujmoviću iz Ljubljane, jer EJ o Rožmanu šuti).

Dr. Ante Baylon bio je "u rodnom Hvaru" 16. X.

1935. g.:

Trinaestog rujna pohada Hvar i samostan general franjevačkog reda Leonardo M. Bello.

Mjesec dana kasnije (11. X.) posjetio je rodno mjesto svog pokojnog oca ljekarnik Piero Gazzari iz - "Zara (Italia)". Ovaj je upis na talijanskom tužan, jer govori da je naš Zadar pod Italijom, a još je tužniji zato što ima Hvarana koji su time zadovoljni.

1936. g.:

Uočidan Sv. Ante (12. VI.) nastaje spomen-zapis dubrovačkoga biskupa dr. Josipa M. Carevića. Tragična je bila sudbina ovoga Metkovčanina, o kojoj se dugo nakon 2. svj. rata nije ništa pouzdano znalo. Ubili su ga na upravo zvjerski način komunisti u Velikom Trgovišću 1945. g., a za grob mu se ni danas ne zna. O tome je nedavno pisao o. P. Bezina.

Dne 25. VIII. rodoljubno zapisuje prof. M. Šeparović:
*Hrvatska je vazda u prosvjeti sjala,
Da slo bodna bude sveđ od robstva zjala!*

1937. g.:

Trinaestoga srpnja posjećuje ovo mjesto Marija-Marženka, udovica umorenoga hrvatskog vođe Stipice Radića, sa svojima i obitelji Radićeva suradnika Augusta Košutića.

Na Veliku Gospu (15. VIII.) potpisao se Dubravko Dujšin (1894.-1947.), ravnatelj Drame zagrebačkoga kazališta (o ovome glasovitom glumcu v. HBL 3/1993, 680-682). Njegova je supruga, slikarica Cata, već bila spomenuta.

Petoga rujna bio je ovdje po prvi put tada 15-godišnji Kruno Prijatelj, s majkom, bratom i tetkama. Taj će veliki hrvatske povijesti umjetnosti u Dalmaciji (Split, 1922.-1998.) mnogo godina poslije obraditi umjetnine ovoga samostana: djela Santacrocea, Benetovića i Radmilovića, kao i brojna druga umjetnička djela na Hvaru.

1940. g.:

U kolovozu se dječjim rukopisom upisala Silva Koščina iz Splita. Pod prezimenom "Coscina" postat će u Italiji poznata filmska diva.

Dne 21. X. potpisuje se sa suprugom prof. dr. Antun Bauer (1911.- ?), onda ravnatelj zagrebačke Gipsoteke. Njegovu golemu zbirku suvremenoga hrvatskog slikarstva, koju je poklonio rodnom Vukovaru, opljačkali su srpski okupatori po razaranju i zauzeću 1991., da bi je tek nedavno vratili.

Dne 26. XI., "prigodom svog povratka u rodni Hvar", posjetio je "stare prijatelje u samostanu" dr. Jerko Machiedo (1877.-1962.), liječnik, rodoljub i iznad svega humanist. Njegov životopis donosi K. Penović, Bilten Historijskog arhiva komune hvarske 5-6/1963, 119-122.

U prosincu (18. XII.) posjećuje ovo mjesto dr. Felix Niedzielski, vođa hrvatskih križara. Po završetku 2. svjetskog rata nedužan je smaknut od komunističkih vlasti ondašnje Jugoslavije.

1941. g.:

U listopadu (2. X.) potpisan je i dr. Andro Štambuk, svećenik rodnom iz bračkih Selaca (1913.-1955.), tada ovdašnji biskupski tajnik. Na Malu Gospu 1953. pred vratima ovoga samostana pretukla ga je skupina partijaca, dok je don Jure Belić (o kome kasnije) uspio pobjeći. Bio je to surov odjek tadašnjih sukoba na relaciji Crkva-Država (u zbilji oko državnog nadzora nad Crkvom). U ljeto 1955. don Andro je bio posvećen za pomoćnoga hvarskog biskupa s pravom nasljedstva, ali ga je kroz malo dana ugrabila smrt.

1942. g.:

U listopadu je petnaest dana boravila u samostanu zagrebačka restauratorka Stanka Dekleva, obnavljajući Santacroceove slike.

1943. g.:

U veljači se potpisao Židov-izbjeglica Aron J. Atijas. Mnogi su od njegovih sunarodnjaka tada prošli Hvarom, tražeći preko Italije spas od sigurne smrti.

U studenome, kada su ovdje bili partizani, potpisao se urednim rukopisom i latinicom Svetislav Stefanović. Zar famozni "Ćeća" (1910.- ?), poslijeratni ministar unutarnjih poslova, intimus zloglasnoga Rankovića, Titovog doglavnika? Lako moguće, jer je kasnije češće posjećivao Hvar i neko vrijeme, po pričanju, ovdje imao i kuću za odmor. Njegova se svemoć pretvorila u potpunu nemoć kada je Tito i njega i Rankovića smijenio na poznatom Brijunskom plenumu 1966. g.

1944. g.:

Šesnaestoga siječnja partizanska Komanda mjesta (komandant Ante Klarić i zamjenik Ante Bartulović) sklanja iz samostana sliku "Zadnja večera", vesperal-koral iz 15. st., dva antifonara iz 15. st., Ptolemejev atlas iz 1524. g. te brevijar iz 15. i Kur'an iz 17. (?) st. (potonje dvije knjige bit će ukradene 1981. g.).

1945. g.:

Poslije godine dana, 26. I., vraća se "Zadnja večera" s drugim dragocjenostima iz Italije (Cozzano). U ime vlasti potpisao se kao referent za čuvanje spomenika slikar Vjekoslav Parać (Solin, 1904.- Zagreb, 1986.).

U veljači (28. II.), prigodom kotarske učiteljske konferencije, nalazimo i potpis Helenke Gamulin-Brida (1910.-1989.), kćeri dr. Vojtjeha Bride, nezaboravnog liječnika u Jelsi, a udove Ćire Gamulina, mučenog i ubijenog od Talijana. Helenka će postati jednim od naših najboljih morskih biologa (HBL 4/1998, 574-575).

U travnju (21. IV.) dolazi komisija sovjetskih liječnika, a 25. VI. posjet je Kazališta Narodnog oslobođenja Dalmacije iz Splita.

1946. g.:

U travnju je u samostanu konvikt Partizanske gimnazije (potpisi sekretara Mate Pandola i raznih đaka), a

23. VI. prvo je gostovanje u Hvaru Narodnog kazališta iz Zadra.

Od 4. VIII. prvi je potpis Nevenke Bezić (1927.-), koja će poslije, kao povjesničar umjetnosti i konzervator, mnoge stranice svojih brojnih radova posvetiti upravo Hvaru (HBL 1/1983, 741-742).

U rujnu (5. IX.) potpisao se Albert Kinert (1919.-1987.) sa suprugom Smiljom rođ. Božić. Ovaj hvarski zet, ugledni hrvatski akademski slikar, nekoliko godina poslije u Hvaru izrađuje izvanredne ilustracije za Londonova "Jerryja Otočanina".

Dan kasnije potpisala se dr. Lelja Dobronić (1920.-), kći spomenutoga skladatelja Antuna iz Jelse, povjesničarka umjetnosti bogata opusa (HBL 3/1993, 441-442).

U listopadu (18. X.) zapisuje Aleksandar Freudenberg (1892.-1974.), naš istaknuti arhitekt i kazališni djelatnik (HBL 4/1998, 456-457), zajedno sa suprugom Olgom:

Sretni smo, da smo našli nakon burnih, teških ratnih godina opet sve umjetnine i č. o. Pavla u ovom biseru hrvatskog Jadrana i hrvatske kulture!

1947. g.:

U travnju je ovdje skupina sovjetskih "oficerov". Domalo će ovakvih gostiju potpuno nestati, zbog razlaza između Tita i Staljina (rezolucija Informbiroa 1948. g.).

U srpnju nalazimo prvi od čestih potpisa dr. Nike Dubokovića (1909.-1991.). Kulturnim Hvaranima ne treba predstavljati ovoga začetnika konzervatorske službe na Hvaru, utemeljitelja ovdašnjeg Historijskog arhiva, poslije Centra za zaštitu kulturne baštine otoka (danas Muzeja hvarske baštine), pisca tolikih radova na hvarske teme (HBL 3/1993, 644-645).

U studenome (16. XI.) potpisali su se članovi ansambla Narodnog kazališta u Dubrovniku, zacijelo na gostovanju.

1948. g.:

U lipnju, o svome dolasku u Hvar, posjetile su samostansku zbirku dvije redovnice družbe Kćeri Božje ljubavi: s. Jelisava i s. Salvadora. Njihova tad utemeljena redovnička zajednica djeluje ovdje i danas, poslije preko 50 godina.

Iz kolovoza (19. VIII.) potpisi su prof. Melite Lorković (1907.-1987.) i njezina sina Radovana. Po smrti ove vrsne

pijanistice Radovan Lorković, i sam glazbenik i profesor u Švicarskoj, pokušao je i dijelom uspio utemeljiti glazbenu školu posvećenu majčinoj uspomeni, upravo u Hvaru koji je odabrao za drugo boravište.

Na početku studenoga imena su dvojice gostiju iz Albanije i zapis na njihovom - nama nepoznatom - jeziku. Ta su dvojica prvi i ujedno posljednji posjetitelji iz te nesretne zemlje, koju će komunistička strahovlada Envera Hoxhe pretvoriti u najzatvoreniju i najzaostaliju europsku državu.

1949. g.:

Iz svibnja je potpis prof. Zdenke Sertić (1899.-1986.), slikarice poznate po prikazima naših narodnih nošnji.

Početkom srpnja boravi ovdje kulturni splitski nogometni klub "Hajduk", a krajem toga mjeseca (22. VII.) tu je 30 zagrebačkih studenata sa Seminara za povijest umjetnosti, predvođenih svojim profesorom Grgom Gamulinom. Drugi će znameniti Hvaranin, G. Novak, dovesti svoje studente ovamo 19. listopada.

1950. g.:

Četvrt stoljeća iza "blaženopočivšega" kralja Aleksandra, dolazi ovamo 9. III. jugoslavenski državno-partijski šef Tito. Potpisao se sa svojom svitom: Vladimirom Bakarićem, Ivanom Krajačićem, Vickom Krstulovićem i jednim nečitljiva potpisa. Potpisi stoje na posebnoj stranici, gordi i izdvojeni poput onih kraljevskoga para iz 1925. ili princeze Stefanije na samom početku ovih zapisa.

1951. g.:

Krajem ožujka potpisao se zagrebački novinar i povjesnik Josip Horvat (1896.- 1968.), pisac djela "Kultura Hrvata kroz 1000 godina", "Politička povijest Hrvatske" i zanimljivoga predratnog i ratnog dnevnika (HBL 5/2002, 641-643).

Devetog srpnja, na 50. obljetnicu smrti hvarskoga biskupa franjevca Fulgencija Careva, umrloga na glasu svetosti, bilo je ovdje stotinjak vjernika iz njegove rodne Kaštel-Gomilice.

Dne 14. VIII. ostavlja potpis arabicom Riza Gradašćević, ekonomist iz Gračaca u Bosni - možda potomak Husein-kapetana Gradašćevića, "Zmajja od Bosne" i buntovnika protiv Sultana (1802.-1833.).

1952. g.:

U veljači (26. II.), prilikom kupoprodaje franjevačkog zemljišta u Križnoj Luci iza samostana za igralište Društva za tjelesni odgoj "Partizan", popisani su provincijal fra Petar Vlašić, samostanski sindik dr. Vjekoslav Boglić-Perasti (1870.-1957., v. HBL 2/1989, 85), predsjednik "Partizana" Julije Kolumbić i drugi Hvarani.

Početcokom svibnja upisuje se Vincent Tomicich, predsjednik društva Sv. Kuzme i Damjana koje su osnovali grabaljski iseljenici u gradu Fresno (California, U.S.A.). Iseljenika - sa Hvara, ali i iz drugih dijelova Hrvatske - ima općenito dosta u ovim zapisima: na pohodima rodnom kraju posjećuju ovo vjersko i kulturno svetište da im to osnaži "staru" pripadnost. Ali vrijeme je neumoljivo: ponekad je upravo dirljivo koliko su zaboravili materinski jezik (jedan piše 27. V. 1966.: "Stanovište moje u Santiago de Chile").

1953. g.:

Dne 12. V. zapisuje skupina vojnih pitomaca iz Novoga Sada: *Posebno je za pohvalu Franjevački manastir što je kroz 400 godina uspeo da spase sliku od svih najezda na našu zemlju!*

Dne 19. V., na jednom od svojih bezbrojnih lutanja našim primorjem, potpisuje se splitski novinar i književnik Miljenko Smoje (1923.-1995.).

U kolovozu dolaze: književnik Milivoj Slaviček (4. VIII.), zatim dr. Andrija Štampar (1888.-1958.), naš znameniti higijeničar priznat i u svijetu (6. VIII.), pa akademski kipar Ivan Mirković (Pag, 1893.- Split, 1988.), tvorac Hektorovičeva spomenika u Starom Gradu (16. VIII.), te napokon mladi starogradski glazbari (23. VIII.).

U listopadu vodi ovamo studente geografije sa zagrebačkog Sveučilišta poznati zemljopisac prof. Ivo Rubić (11. X.), a 18. X. studente kiparstva sa zagrebačke Likovne akademije prof. Andro Vid Mihičić (1896.-1992.). Ovoga povjesničara umjetnosti i pjesnika spomenut ćemo i 1959. godine.

Učeničke ekskurzije stalno izostavljamo, jer su nebrojene.

1954. g.:

Srpanj počinje s glumcima: *prigodom posjeta hrvatskoj Madeiri* gdje izvode "Dunda Maroja" potpisuju se članovi Amaterskog kazališta u Čakovcu (2. VII.),

ansambl Narodnog kazališta u Splitu zabilježen je 5. VII., a splitski glumac Branko Kovačić, po najpoznatijoj ulozi zvan "šjor Bepo Pegula", izražava zadovoljstvo što opet vidi na njezinom mjestu "Zadnju večeru", čijem je sklanjanju za vrijeme rata bio nazočan (8. VII.).

Polovicom kolovoza, *prigodom proslave 400. god. smrti Hanibala Lucića* (pogrešno, jer je Lučić umro 4. prosinca 1553.!), od 15 potpisa uglednih nazočnika čitljivi su oni pjesnika Dobriše Cesarića (1902.-1980.), Josipa Badalića (1888.- ?), koji je uz ostalo popisivao i hvarske inkunabule, te već spomenutih G. Krkleca, G. Novaka i J. Tadića (14. VIII.). - Krajem istoga mjeseca (22. VIII.) potpisana je Anka Petričević, poslije i danas klarisa s. Marija u Splitu. U mladosti je drugovala s Tinom Ujevićem i drugim književnicima, a ni ovdje nije odoljela da se ne izrazi stihovima.

Iz rujna imamo dulji meditativni zapis Lenke Domančić rođ. Perić (1901.-1972.), majke konzervatora prof. Davora Domančića (1926.-2000.). Ona je tada već preko deset godina bila orguljašica u franjevačkoj crkvi i vodila djevojački zbor.

1955. g.:

Iz travnja (11. IV.) potpis je Frane Šimunovića (1908.-1995.), sina književnika Dinka i slikara oporih dalmatinskih krajobrazza (jedno je njegovo platno i u hvarskoj galeriji "Arsenal").

Početkom srpnja nalazimo potpise naših biskupa: splitskoga dr. Frane Franića, dubrovačkoga dr. Pavla Butorca, riječkoga Josipa Pavlišića, porečko-pulskoga Dragutina Nežića. Došli su s brojnim svećenstvom na biskupsko posvećenje dr. Andre Štambuka, o kom je već bilo govora.

1956. g.:

U kolovozu (12. VIII.) ovdje su dva restauratora JAZU - prof. Stanka Dekleva i prof. Ivo Lončar.

U prosincu (9. XII.) dolazi bušačka ekipa iz Zagreba - istražuju podzemne vode u ovom krševitom, bezvodnom kraju.

1957. g.:

U veljači (13. II.) dolazi prof. Ladislav Šaban iz Zagreba (1918.-1985.), koji istražuje povijest hvarskih franjevačkih orgulja, na nesreću propalih i potpuno

uklonjenih 1939. g. Načinio ih je Dominik Moscatelli 1777., kao i one u Katedrali iz 1786., također uništene (Radovi Centra JAZU u Zadru 21/1974).

U ožujku se (17. III.) potpisuje splitski pjesnik starijom iz Hvara Veljko Vučetić, a 27. VII. Neda Anzulović, knjižničarka koja će više radova posvetiti hvarskim temama. U kolovozu (16. VIII.) tu je kazališna družina iz Petrinje, sigurno na Festivalu dramskih amatera Jugoslavije koji će se u Hvaru održavati od 1956. do 1971. godine. - Dan kasnije potpisuje se arabicom neki stanovnik Bahreina, egzotične državnice u Perzijskom zaljevu koja će se doskora obogatiti naftnim "boom"-om.

1958. g.:

U svibnju (11. V.) na spomenutom Festivalu gostuje Kulturno-umjetničko društvo "Petar Kačić" iz hvarskog Sućurja.

U studenom (9. XI.) "poslije mnogo ljeta" opet je ovdje Mihovil Abramić, ostavivši zapis na latinskom, u kom ističe svoje krčko podrijetlo ("Curictensis").

1959. g.:

Prvoga kolovoza ovdje je slikar Josip Botteri (Trpanj, 1893.- Makarska, 1969.), Vidovićev učenik, a u listopadu (26. X.) pohađa samostan hvarski kipar Šime Dujmović (1887.-1968.), da vidi rad kolege Andrije Krstulovića (Split, 1912.-1997.). To je drveni reljef Navještenja, dar ex-franjevca A. V. Mihičića, kojega smo spomenuli. Dujmović ponosno ističe da je Meštrovićev učenik i da po njegovu modelu upravo kleše kip Gospe Petropoljske (o kome još na kraju ovih zapisa). Svoj je svojedobni razlaz s Meštrom ovdje prešutio.

U prosincu (11. XII.) potpisana je ing. Stanka Krstić (poslije: Machiedo), koja je ovdje došla u vezi s obnovom hvarskih gradskih zidova i kula, što ju je vodio tadašnji Savezni institut za zaštitu spomenika kulture. Na žalost, bio je popravljen tek dio zidina, dok je ostatak sada u veoma lošem stanju, osobito jugoistočni trakt. Nacrti ovoga i brojnih drugih projekata i dan-danas beskorisno leže u Beogradu.

Na kraju godine (27. XII.), prigodom preuzimanja Ptolemejeva Atlasa za izložbu "Dalmacija na geografskim kartama kroz stoljeća" u Splitu, potpisao se bibliotekar splitske Više pedagoške škole Dušan Berić (1920.-1966.).

Ovaj vrijedni proučavatelj naše kulturne baštine ostavio je dosta radova na hvarske teme i surađivao s dr. Nikom Dubokovićem. - Dva dana kasnije, za prvoga gostovanja splitske Opere u starom hvarskom kazalištu sa "Seviljskim brijačem", potpisuju se operne prvakinja Marija Gatin i Alma Peranić.

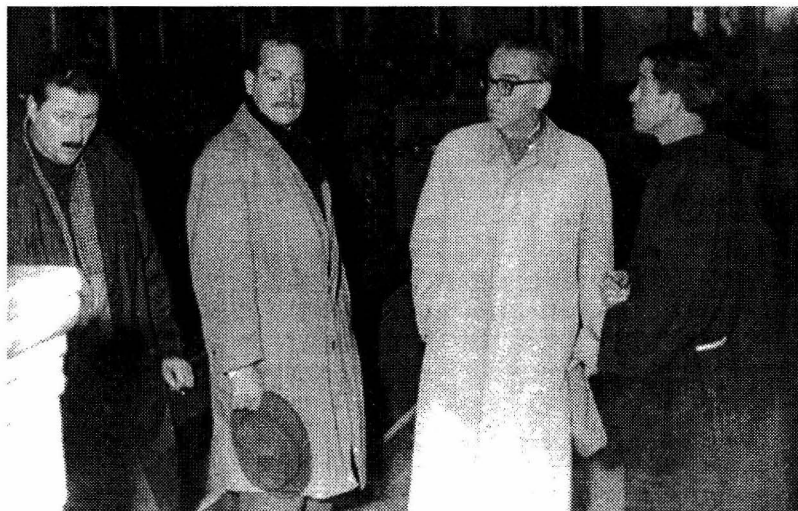
1960. g.:

Prvoga svibnja tu je dr. Vladimir Bazala (1901.- ?, v. HBL 1/1983, 557-558), sin filozofa Alberta, ginekolog, povjesničar medicine i kulturni povjesničar.

U srpnju (18. VII.) dolazi povjesničarka umjetnosti dr. Anka Bulat-Simić (1899.-1987.) iz zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt, a u kolovozu (20. VIII.) Antun Vrdoljak (Imotski, 1931.-), prije 1990. uspješan filmski i tv-redatelj, a poslije toga znatno manje uspješan političar i ravnatelj HTV.

1961. g.:

U veljači (15. II.), uoči potpune pomrčine Sunca, događaja koji u Hvar dovodi mnoge znanstvene turiste, posjećuje samostan Splitski Joe Matošić, publicist u Zagrebu. - Osam dana kasnije dolazi u pohode budimski srpskopравoslavni metropolit Arsenije, a na Bezgrešnu

Nobelovac Andrić u pohodu hvarskom franjevačkom samostanu 1962. (slijeva nadesno: Frano Novak, dr. Niko Duboković Nadalini, Ivo Andrić i o. Venko Gugić) (zbirka Muzeja hvarske baštine)

(8. XII.) slavi ovaj samostan 500. obljetnicu nastanka, pa se potpisuju brojni crkvojnaci i svjetovnjaci.

1962. g.:

Šesnaestoga siječnja ovdje su izbjeglice iz Sućurja, pred potresom koji je opustošio Makarsko primorje, ali i njihovu varošicu na najistočnijem rtu otoka Hvara.

U kolovozu (11. VIII.) dolazi zagrebački glumac Antun Nalis (1911.- ?), a početkom rujna (2. IX.) Eugen Buktenica (1914.- ?), naivni slikar sa Šolte.

1963. g.:

U travnju (21. IV.) tu je slikar i restaurator Bruno Bulić (1903.-1990.).

Početkom lipnja (2. VI.) tu je Korčulanin Mladen Foretić, u pohodu predajnom zavičaju svojih predaka, s latinskim upisom, a 20. VI. dr. Roque Esteban Scarpa, profesor na Sveučilištu u Satiagu de Chile. Ovaj ugledni čileanski književnik potječe iz Staroga Grada.

U srpnju (4. VII.) još jedan "latinist": stanoviti dr. Sanders iz Koelna upisuje:

Balnea, vina, venus corpus corrumpunt;

Sed vitam faciunt - balnea, vina, venus.

(= "kupanje, vino i ljubav kvare tijelo, ali čine život!").

- Krajem istoga mjeseca (28. VII.) bio je i indijski ambasador u Beogradu - potpis nečitljiv.

1964. g.:

Dne 17. III. potpisuje se švicarski konzul u Zagrebu Ernest Riti.

Početkom lipnja rade na obnovi Santacroceovih slika (opet!) restauratori iz Konzervatorskog ureda za Dalmaciju Filip Dobrošević i Špiro Katić.

1965. g.:

U veljači (9. II.) imamo ovdje neobičan par: pradjed dr. Božidar Božić (1883.-1972.) i njegova praunuka Stanislava Fio. Dr. Božić, pravnik i bibliofil, bio je nasljednik imanja i arhiva Boglić u Hvaru, o čemu pišemo u ovom časopisu.

U srpnju (5. VII.) dolazi sindikalna delegacija iz daleke Mongolije, potpisana gotovo nevjerojatnim hijeroglifima. Da su to oni, znamo zahvaljujući njihovom prevodiocu prof. Novici Vojinoviću.

Iz studenoga (6. XI.) je opet dulji meditativan zapis, ovoga puta iz pera dr. Josipa Andrića (1894.-1967.), pripovjedača, pjesnika, glazbenika i jezikoslovca, dugogodišnjeg urednika Društva sv. Jeronima, poslije Sv. Ćirila i Metoda (usp. HBL 1/1983, 130-131). Ovo mu je šesti ili sedmi ovdašnji zapis. Za duljega boravka u samostanu 1949., gdje je potražio i pronašao izgubljeno zdravlje, uglazbio je na stranicama ovih zapisa stihove iz 1934., kojima Nazor izražava želju da postane franjevac. Andrić je zapisivao i narodne napjeve na Hvaru.

1966. g.:

U travnju (22. IV.), na snimanju emisije o Matiju Ivaniću, tu boravi TV-ekipa predvođena Danielom Marušićem. On će se proslaviti koju godinu kasnije kao redatelj kultne Smojine serije "Naše malo misto".

U lipnju (26. VI.), kao i mnogo puta prije i poslije, dovodi ovamo hvarske prvopričesnike dugogodišnji mjesni kapelan i župnik don Jure Belić, rodnom iz Jelse (1924.-1982.). Ovaj je istančani glazbenik svakako time želio da djeca svoj početak sakramentalnog vjerskog života pojačaju uvidom u djela visoke sakralne umjetnosti i u vlastitu kulturnu baštinu.

U listopadu (24. X.) pjesnik, kazališni pisac i folklorist Nikola Bonifačić Rožin (Punat na Krku, 1913. - ; usp. HBL 2/1989, 139-140) potpisuje se - glagoljicom, ističući tako krčku glagoljašku tradiciju.

Desetog prosinca umro je o. Kazimir Vlatko-Bučić (rođen u Blatu na Korčuli 1889.), profesor i odgajatelj franjevačkog podmlatka te kustos ove franjevačke zbirke po smrti o. Pave Miličića 1961. g. Njegovu službu kustosa sada preuzima o. Ferdo Barada.

1967. g.:

Iz travnja (9. IV.) je potpis Ante Kaštelančića (1911.-1989.), razigran kao i jedra na njegovim slikama.

Prvoga svibnja dolaze ovdje - poslije 22 godine - bivši daci Partizanske gimnazije. - Iz kolovoza je dirljiv zapis: *Za ozdravljenje moga sina Đorđa mati Sultana* (započeto ćirilicom, pa onda ipak napisano latinicom - valjda je mislila da je to ovdje "djelotvornije!"). - Dne 24. VIII. tu je prof. dr. Natko Katičić (1901.-1983.), poznati pravni stručnjak koji je s dr. Ivom Politeom bio subranitelj Stepincu na famoznom procesu 1946. g.

U rujnu (27. IX.) dolazi ovdje po drugi put dr. Lavoslav Ružička, tada 80-godišnjak (1887.-1976.). Ovaj rođeni Vukovarac proslavio se kao kemičar u Švicarskoj i 1939. dobio Nobelovu nagradu za sintezu spolnih hormona. Iz duljeg zapisa doznajemo i to da je bio stručan i pasioniran kolekcionar umjetničkih djela, posebno nizozemskog slikarstva 16. i 17. stoljeća. Tu je i njegova fotografija s o. Baradom.

1968. g.:

U veljači (4. II.) dolazi, i on po drugi put, prof. dr. Ljudevit Jonke (1907.-1979.), poznati zagrebački slavist koji će doskora postati predsjednikom Matice hrvatske i odatle biti uklonjen po gušenju Hrvatskog proljeća 1971. g.

U lipnju (28. VI.) tu je bečki gradonačelnik nečitljiva potpisa (u pratnji dr. N. Dubokovića), a 25. VIII. domaći sin dr. Marin Zaninović (Velo Grablje, 1930.-), ugledni klasični arheolog u Zagrebu.

U studenome (13. XI.) dolazi ovdje Nikola Adžija (Drniš, 1875.-1972.; v. HBL 1/1983, 26) sa još dvojicom Drnišana i preuzima Meštrovićevu Gospu Petropoljsku (koju je isklesao Š. Dujmović, umro početkom te godine). Ujedno zahvaljuje samostanu za čuvanje toga djela. Ovaj je Adžija među prvima otkrio nadarenost mladoga Meštrovića i pokrenuo akciju za njegovo školovanje. Nikola je brat Božidara, komunista i jugoslavenskog narodnog heroja; trećega brata, franjevca, ubili su četnici pod Velebitom.

Došli smo do kraja koji smo odredili ovim zapisima. Iz mora potpisa (na sreću, rijetko kada s dojmovima, jer su oni zapisani redovito banalni, odnosno patetični) izlučili smo one koji su nam se učinili najzanimljivijima (na uvidu zahvaljujem gvardijanu o. Joakimu Gregovu). Mnogi poznati hvarski gosti ili nisu posjetili ovu zbirku, ili se pri posjetu nisu potpisali. Za jedan od potonjih slučajeva znamo pouzdano, jer ga dokumentira fotografija. God. 1962. bio je ovdje Ivo Andrić (1892.-1975.), koji je godinu dana ranije dobio Nobelovu nagradu za književnost. Češće je posjećivao Hvar i govorio da u njemu ne može pisati, jer je okružen prevelikom ljepotom (M. Petrić: Hvarski turistički spomenar, Hvar 2001, 78).

Venko Gugić - Joško Kovačić

VISITORS OF THE FRANCISCAN
MONASTERY IN HVAR FROM 1896 TO 1968

Summary

The paper, written by the late Father Venko Gugić (1911-1997, for a time head of the Franciscan monastery in Hvar) and completed and edited by Joško Kovačić, lists and comments the most important, or most interesting names that can be found in the Visitors' books of this Hvar monastery (founded in 1461) for the indicated period, which ends with the centennial of the organized tourism in Hvar (1868-1968).